ئىمىن تۇرسۇن

ھەۋەس

مىللەتلەر نەشرىياتى

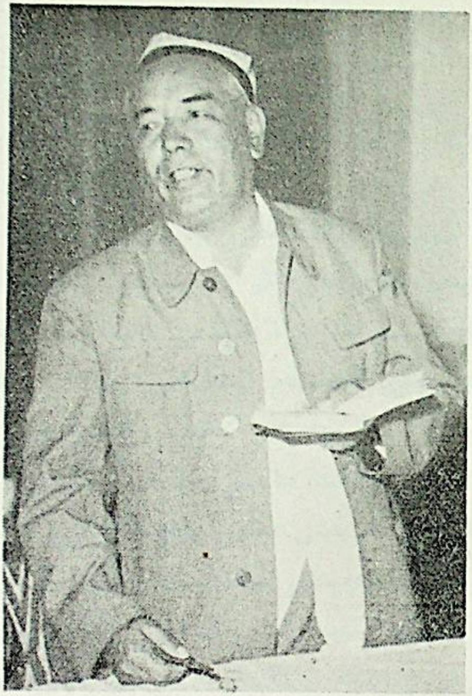

شائىرئىمىن تۇرسۇن

نەشرىياتتىن

ئىمىن تۇرسۇن 1925 ـ يىلى ئۈرۈمچى شەھىرىدە قول ھۈنەرۋەن ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. ئۇ 6 يېشىدىن تارتىپ دىنىي مەكتەپتە ئوقۇپ دىنىي تەلىم ئالغاندىن باشقا، ئەرەپ ـ پارس تىللىرىنى دەسلەپكى قەدەمدە ئۆگەنگەن؛ 1935 ـ يىلىدىن 1941 ـ يىلىغىچە يېڭى مەكتەپلەردە ئوقۇپ، خەنزۇ ۋە رۇس تىللىرىدىنمۇ باشلانغۇچ ساۋات ھاسىل قىلغان. ئاپتور 17 يېشىدىن باشلاپلا مائارىپ خىزمىتى بىلەن شۇغۇللانغان.

ئاپتورنىڭ ئىجادىيىتى مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدىلا باشلانغان بولسىمۇ، ئەسەرلىرى ئاساسەن 1941 ـ يىلدىن ئېتىۋارەن مەتبۇئاتتا كۆرۈنۈشكە باشلىغان. ئۇ ھەر خىل تېمىدا خېلى كۆپ شېئىر ـ داستان، پوبلىستىك ماقالا، ئەدەبىي تەنقىت ـ تەقرىز ۋە سەھنە ئەسەرلىرىنى يازغان بولسىمۇ، ئەپسۇسكى، تولىسى نابۇت بولۇپ كەتكەن.

ئازاتلىقتىن كېيىن، ئاپتور ئاساسەن نەشرىياتچىلىق، تىل ـ ئەدەبىيات ۋە تارىخ تەتقىقاتى بىلەن شۇغۇللىنىپ كەلدى. ئۇ ھازىر شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق 6 ـ نۆۋەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ ۋەكىلى، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى

دائىمى كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمىيىتىنىڭ ئەزاسى ھەم شىنجياڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق تەرجىمانلار جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى.

«ھەۋەس» ناملىق بۇ توپلامغا ئاپتورنىڭ ئۇزۇن يىللىق ئىجادىيىتىدە ساقلىنىپ قالغان شېئىرلىرىدىن بىر قىسمى كىرگۈزۈلدى.

مۇندەرىجە

تۇن نالىسى

مومام........................ 3
قوغۇن پىشقاندا.................. 5
لېنىن يولى...................... 7
"ئاچىل"........................ 9
پاتقاق............................ 11
قويچى............................ 13
مۇھەببەت........................ 16
ھېكمەتلىك سۆزلەردىن تەرمە........ 18
كونا قورغان.................... 20
گۈلۈم بولامسەن؟................ 22
بولما غاپىل..................... 24
ئۇرۇمچىگە مەكتۇپ............... 26
بىزمۇ گۈللەيمىز................ 31
قىزلار - جۇۋانلار............... 32
قىلىك............................ 35
گـۈلـۈم.......................... 37

"ئەي، ئانا!" 38
ئۈرۈمچىگە ئىككىنچى مەكتۇپ 40
ئايخان يار (باللادا) 44
ھالىمغا باق! 51
كەتمەيدۇ 53
سەن! (1) 54
مەن! 55
دەردىم ۋە دەرمانىم 56
سەن (2) 60
گادامەن 62
ساڭا بەنتمەن 63
قايغۇم 65
"يېڭى يىل"غا مەدھىيە 66
ئىشتىياق (مۇخەممەس) 68

تاڭ ناۋاسى

ئازاتلىق جەڭچىلىرىگە 73
نورۇزغا ئەقىدە 77
يېڭى ئاڭ 80
يەر ئىگىسىنى تاپتى 82
ئاچقىل ساۋاتنى! 84
چىمەننەگۈل 86

تۈيۈقلار 88
قىزىل گۈل (باللادا) 90
مەن تەسەددۇق 99
ئەجەپ ئۇبدان زامان كەلدى (قەسىدە) 101
— سەككاكىغا مۇشائىرە
بۇلبۇل بىلەن تۇتى (مەسەل) 107
كەلدى نورۇز، كۈلدى غۇنچە (تەرجىئى بەند) 122
ئەسسالام 125
ئاندىن ـ مۇندىن (بەش پارچە) 127
باھار ئىشتىياقى 127
ئۆمۈرنىڭ قىممىتى 128
دوستۇمغا! 128
كۆڭلى قارا 129
ماۋزۇسىز 130
تاپ يولۇڭنى، ئەي يىگىت 131
روناق تاپقىن رەنا قىز 135
پۈتمىگەن شېئىر 139
قاش 143
سالام، كونەس ئېلى! 145
ناخشا تېكستلىرى 147
ئەجرى قىل 147
سازىم 148

بىل.......................... 148
مەن.......................... 149
بەختىيار.......................... 150
ئەل قەدرى.......................... 151
ۋەتەن.......................... 152
باتۇر يارىم بار.......................... 153
گۈلۈم.......................... 154
ئاغزى هاك قالسۇن.......................... 155
يار-يار.......................... 156

تۈن نالسى

(1941—1949)

دلم سۇنۇق، تلم تۇتۇق، ئەقلم ھەيران،
نەخۇشدۇرمەن، بهۇشبدۇرمەن، كۈلبەم ۋەيران.
رەھمسز كۈن، تنمسز تۈن رسيازەتن
تارتدۇرمەن، لېكن كۆزدە تلەك تەيران.

مومام

ئوقۇپ موللا بول! — دەپ مېنى مومام،
يولغا سالاتتى ھەر كۈنى سەھەر.
يانار چېغىمدا يولۇمغا قاراپ،
قوينىمدىنمۇ ئالاتتى خەۋەر.

بوۋاڭنى دورا، — دەيتتى جان مومام، —
ئوقۇغىن ھارماي، يا ئۆگەن ھۈنەر؛
ئەجرىڭ تاپارسەن، ئەقىللىق بالام،
ماڭغان يولۇڭدىن قىزىل گۈل ئۈنەر.

بوۋام كىم؟ دېسەم، ئۇ: باتۇر، دېدى،
ئەل ئۈچۈن جاندىن كەچكەن ئەر، دېدى.
ياقا يۇرتلاردا بولۇپ سەرگەردان،
بوۋاڭنى يۇتتى قارا يەر، دېدى.

بوۋاممۇ گويا كۆزگە كۆرۈنۈپ،
ئوقۇ دېگەندەك ماڭا بىلىندى.

قوغۇن پىشقاندا

چوڭ تاغام كىردى قوغۇن پىشقاندا،
"چىقىڭلار! — دېدى، — قوغۇن يىگىلى".
مەن چىقتىم بالدۇر مىنىپ ئېشەككە،
تاغاچاملارغا "كەلدۇق" دېگىلى.

دېگەر ۋاقتىدا چوڭ-كىچىك ئۇلاش،
شېكەر سۈيىدىن يىگىلى تۇردۇق.
"ئاق ناۋات يەڭلار" — دېدى تاغاچام،
ئۈچ تىلىم يەپلا غىققىدە تويدۇق.

ئەتىسى تاغام كۆپ قوغۇن ئۈزدى،
چۈنەكتىن ئاتلاپ توشۇدۇم تۈزگە.
مەنمۇ ئۈزەي دەپ ئۆتسەم تاختىغا،
"ئۈزمە، هاي! — دېدى تاغام، — ئۇ كۈزگە."

چۈشكىچە قوغۇن بولدى ئۈچ دۆۋە،
تاغام خىللىدى قوغۇننى ئايرىپ.

ئوقۇشتىن يەرمەي* ماڭدىم ئۈمتۈلۈپ،
بىلىمگە كۆڭلۈم مەھكەم ئىلىندى.

مومام ئاخشىمى چىراقنى پەرلەپ،
ھەۋەس قىلاتتى قىرائەتىمگە.
گويا ئۆزىمۇ بىلگۈسى كېلىپ،
قاراپ قوياتتى ھۆسنى خېتىمگە.

ئۆچۈرمە بالام چىرىغىمنى، — دەپ
ئۆتتى ئالەمدىن ئاق كۆڭۈل مومام.
مومام سۆزىنى ھەمىشە ئەسلەپ،
ئوقۇيمەن ئوبدان يەتكۈنچە چامام.

1941 – يىل، ئۈرۈمچى.

* يەرمەي — زېرىكمەي، بىزار بولماي.

لېنن يولى

ئىشچى باقدۇ ئىلئىچ بوۋايغا،
كىردى ئويغىنىپ ئۇنىڭ يولىغا.
ئىشچىنى ساﻟﻤاي ئەگرى-توقايغا،
بەردى ئۇ قورال ئىشچى قولىغا.

لېنىننىڭ يولى — ئادالەت يولى،
بارچە كۆلپەتتىن قۇتۇلۇش يولى.
ئۆزۈلدى ئۇندا جاھالەت يولى،
مەزلۇملار تاڭغا ئۇمتۇلۇش يولى.

شورا ئېلىنىڭ ھەممە يوقسۇلى،
ئازاتلىق ئېلىپ بولدى ئۆزگە خان.
ئۆزۈپ كىشەننى ئازات بولغۇسى
ئەته يا ئۆگۈن پۈتۈن ئەل-جاھان.

لېنىن ئۆلمىدى، ئۇ مەڭگۈ تىرىك،
ئەملىمىزدە ھەم قەلبىمىزدە.

يول ئۇستى ئىدى قوغۇنلۇق بويى،
كەلدى "يولۇچى" ئىتنىنى قايرىپ.

ھارۋىدىن چۈشتى كۆك چاپان چىرىك،
قوغۇندىن ئالدى، گەپ قىلماي كەتتى.
مەن ھەيران بولۇپ: "ھاي، پۇل..." دىگىچە،
تاغام ئالدىراپ ئاغزىمنى ئەتتى.

1941 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

"ئاچىل"

گۆدەك چېغىم، ئەسلىسەم بىر كۈن،
كوچىدا كۆردۈم ئۆڭكە "قەلەندەر".
چېكەتتى راۋاپ، سىلىپ سۈرەن-ئۈن،
تىڭشىغان ئادەم: "قىزىق ئادەم"دەر.

ئۇرسا زەخمەكنى، ياڭرىدى راۋاپ،
كۈيى سادالىق، سۆزى مەنالىق.
رەڭگىدىن مەلۇم باغرى ئوت-كاۋاپ،
نان بەرسە ئالماس، ئۆزى مەنالىق.

ئېيتىدۇ: "ئاچىل، ئاچىل، گۈل ئاچىل"
"ئاچىلمىسا گۈل قايدا" دەپ تەكرار.
"خۇش بولۇپ ئاچىل، نۇر بولۇپ ساچىل!
ساچىلمىسا نۇر قايدا" دەپ سايرار.

كۈن تۇتۇق، تىنماي چىقاتتى شامال،
جاھان ئەنسىزلىك، ئۇيقۇ يوق تۈندە.

ئۇنىڭ سۈرىتى دائىم ئىسسىغلىق
شەرقتىكى بىزنىڭ ھەر كۆلبىمىزدە.

لېنىننى ئەسلەپ ھامان دىلىمدا،
ئوقۇيمەن گۆھەر چىن كىتاۋىنى.
يېزىپ قەلەمدە، سۆزلەپ تىلىمدا،
يايىمەن ئەلگە ئۇن - خىتاۋىنى!

1942 - يىل، ئۈرۈمچى.

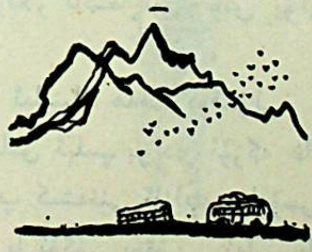

پاتقاق

داستىخان ئېلىپ چىققانىتىم نانغا،
يولنىڭ ياقىسى يانتۇ ھەم تايغاق.
ئۆتكىلى بولماس تېخى ئۇ يانغا،
كوچا ئوتتۇرىسى قاپ-قارا پاتقاق.

كەلدى ئۇ قاتتىن سامان ھارۋىسى،
ئۇدۇلدىن ھەيدەپ كۆمۈرچى ئېشەك.
تېگىپ پاتقاققا ھارۋا شوتىسى،
تۆكۈلدى سامان قىڭغىيىپ كۆشەك.

ئۆتەي دىگەنتى كۆمۈرچى يانداپ،
تېيىلىپ ئېشەك ياتتى پاتقاققا.
بىچارە بوۋاي تۇرمىدى ئويلاپ،
تارتتى قۇيرۇقتىن ئېشەكنى قاتقا.

دىدى بىر بايۋەچچە ھىجىيىپ چەتتە —
"راست ئېكەن، ھارۋىكەش — ئاۋارىكەش!"

زىخۇ*، گۆرەكەش قولىدا قورال،
تىنىتىپ يۇرەتتى كوچىنى كۈندە.

بىر كۈنى دوستى دەپتۇ دادامغا:
ھىلىقى "ئاچىل" ئېيتقان "گادايىنى"
يامۇلدىن تۇتۇپ، ساپتۇ زىنندانغا،
كۆردۈڭلىمۇ بۇ تەتۈر جاھاننى!

تارالدى خەۋەر بىر كۈنى يانا:
بەي زىخۇي** دارغا ئېسىپتۇ ئادەم.
ناخشا ئېيتسىمۇ بولۇرمىش گۇنا،
"توۋا" دېيىشتى "بۇ قانداق ئالەم!؟"

1942 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

---

* زىخۇ ـ كاپىتالىست مەنىسىدە.

** بەي زىخۇي ـ بەي فامىلىلىك ھەربى ئەمەلدار، 1930 ـ 1932 ـ يىللىرى جىڭ شۇرېن ھۆكۈمىتىنىڭ ھەربى قوماندانى بولغان.

قويچى

كۆز يەتكۈسىز كەڭرى دالىدا
گاھ-گاھ ئۇچرايدۇ مال پادىسى.
قوي-قويلىغان يالغۇز چوپاننىڭ
قولىدا بار قىرچىن ھاسىسى.

ئالا موينىغى كىچە ۋە كۈندۈز
چوپان بىلەن ئىكەن چىن ھەمرا.
تۆت پەسىلدە چوپانغا دائىم
ئۆي-ئوتاقكەن دالايۇ-سەھرا.

داغ سۇ ئىچىپ، كۈندە زاغرا يەپ،
گايىدا يوق ھەتتا تالقىنى.
پۇتى قاپارغان تولا يول كېزىپ،
چاك-چاك كەتكەن ئىككى ئالقىنى.

ئۇچىسىدا جۇل-جۇل چاپىنى،
پۇتىغا تارتقان شىرە چورۇق.

چاقىدىن يۆلەپ كۆچۈنۈپ تەستە،
”چۇ“ دەيتتى تىنماي بىچارە ھارۋىكەش.

چىققانچە گەيجاڭ كەتتى چالۋاقاپ:
”يولنى بوشۇتۇش، پاتقاقتا ياتماي!“
”ئەخلەت قىلغانغا تۆلە ئىشتىراپ!“
دەپ كەلدى ساقچى تېخى ئۇياتماي.

1943 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

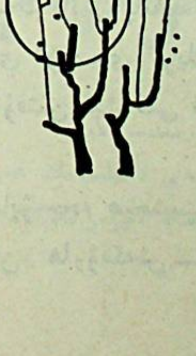

ئۈچ قويى يوق— كەپتۇ پىشكەللىك—
ئۈچۈپ كەتكەن ئىكەن چىقىلدا.
تۆلەمدۇ تۇگمەس قەرزنى،
بىچارە ئەمدى يىگىتلىك چىغىدا.

كۆككە باقسا ئاغدى بىر يۇلتۇز،
جىغىلدىدى ئۇنىڭ يۈرىگى.
غىرىپلىقتا گويا ئۆچكەندەك،
بولدى ئۆمرىنىڭ غۇۋا چىرىغى.

لەززىتىنى بىلمەي ھاياتنىڭ،
ئۆتكەن مالچى- چوپان بىر ئەمەس.
چۆرگەلمىسە بۇ تەتۈر پەلەك،
تەقدىرنىڭ ھەم ئۆزگەرمىگى تەس!

1943 - يىل، نەنشەن.

ئۆيلەنمىگەن تېخى ئۇ چوپان،
پېشانىسىدە تال- تال قورۇق.

تۇجۇپىلەپ باقىدۇ پادا،
سۆزلىشىپ مال—قوي بىلەن ئوڭلۇق.
ئىچ پۇشۇغى ئۇچۇن گايىدا،
سىبىزغىمۇ چالىدۇ مۇڭلۇق.

كۈندۈزى يا تاپمىدى تىنىم،
سەركەشلىك قىلىپ سەكىلەر قېچىپ.
يا يوق كېچىسى ئاڭا ھىچ ئارام،
ئۈنىڭ ئۈستىگە قوسىغى ئېچىپ.

ئاچ بۆرىلەر ھۇۋلايتتى تۈندە
بېرىپ دەھشەت شۇملۇقتىن ئەسەر.
ھېرىپ ياتقان ئۇيقۇسىز چوپان،
كىرپىك قاقماس ئىدى شام- سەھەر.

ياتاتتى يېنىدا ئاق قوزا،
بويۇن قىسىپ يەرنى بېغىرلاپ.
ئۇچ يىللىق ھەققىچۈن ئاڭا،
باي بەرگەنتى بەكمۇ زىغىرلاپ.

مۇھەببەت گۈل بېغىدا سەيلىنى بىلـمەي،
گۈل بويىغا مەس بولۇپ مەڭدىشىپ كەتمە.
دىسە كۆيدۈم گۈل جاندىن، كۆڭلىنى بىلمەي،
بېرىپ ئەقلىڭ مەجنۇندەك سوڭدىشىـپ كەتمە.

ئاشىق سۆيگۈ گۈلىنى كۆكسىگە تاقتاي،
ئەجرى قىلسا ئەل سۆيۈپ بار شەۋقىـى بىلەن؛
مۇھەببەت خامانىدىن مول ھوسۇل ئالىغاي،
مېھرى قىلسا يۈرەكتىن چىن زوقىـى بىلەن.

كۆكلەم كۆركى—قىزىل گۈل كۈلسە گۈلشەندە،
قىزىل گۈلگە بۇلبۇل جان بولماس كۈشەندە.

1943 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

مۇھەببەت

قىزىل گۈلگە مەس بۇلبۇل ھىچ رەقىپ بولماس،
مۇھەببەتسىز ئۆلپەتكە بىر مۇھىپ بولماس.

جانىنىڭ كۆركى — مۇھەببەت، شەرتى ۋاپادۇر،
ۋاپاسىزغا مۇھەببەت ھەم بىۋاپادۇر.
گايى سۆيگۈ راھەتتۇر، گايى جاپادۇر،
جاپاسى يوق مۇھەببەت ھەم بىساپادۇر.

سۆيگۈ دىگەن دىل مۈلكى، ئۇنى ياخشى بىل،
ئاچالمايسەن سۆيگۈنىڭ شەرتسىز سىرىنى.
مۇھەببەتكە ئەقىدە — دىلنى تازا قىل،
شەك چۈشكەندە پاكلىماق تەستۇر كىرىنى.

مۇھەببەتنىڭ دەرياسى كەڭ، ھولۇقماي ئۈز،
دولقۇن ياساپ ئۆركىشى يەكسان قىلمىسۇن.
مۇھەببەت ئورماندا يول ئەگرى ھەم تۈز،
سىنى ئۇندا جىن يولى سەرسان قىلمىسۇن.

* * *

ھەسەتخور بولما، ئۇنى گۆرگە ئات،
يامانلىق ساڭا بولسۇن مەڭگۈ يات.
"تۇرمۇش سەھنىسىدە ساقلا ياخشى ئات،
ساقلىغۇنچە يىلقىدا مىڭ ياخشى ئات."

1943 - يىل، ئۈرۈمچى.

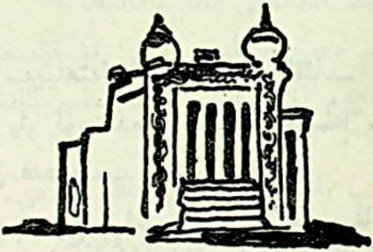

ھېكمەتلىك سۆزلەردىن تەرمە

"كۆرگىنىڭدىن كۆپتۇر سىنىڭ كۆرمىگىنىڭ،
كۆرمىگىنىڭنى كۆرەرسەن ئۆلمىگىنىڭ."
ئاداشۇرسەن سەپەر ئەيلەپ يۈرمىگىنىڭ،
كۆلۈپمۇ قويۇرسەن ئۆمرۈڭدە بىر كۈلمىگىنىڭ.

* * *

ئۈگەن تالماي، سوراپ بىلمەكتىن ئار قىلما،
ئۆزنى بىلمەي ئۆزگە ئارا ئۆزەڭنى خار قىلما؛
ئەجىرسىز نەپنى دەپ ئۆمرۈڭنى زار قىلما،
دەردى يوقنى ھەمدەرت بىلىپ يار قىلما.

* * *

زەر يالتىراپ گوللايدۇ كور نادانىنى،
بىلىم قوشلاپ چىللايدۇ بىلىمدانىنى؛
توشقازغىچە دۇنيا بىلەن چامدانئى،
كاشىن چىقار گىلدىن ياساپ خۇمدانىنى.

ئۇرنىدا تۇرۇپتۇ يادنامە ساراي،
ياندىشىپ ئىبادەت ئۇرنى — سەرىرە*.
تاجدار تەختىنى بېسىپتۇ قوراي،
كاشانە ئۇرنىدا مانا جەزىرە.

بوۋامنىڭ قەدىناس بۇ قەدەم جايى،
ئۆزاتقان ئوخشايدۇ كۆرمەك كارۋاننى.
گۈللىنىپ گايىدا، سورۇلۇپ گايى،
كەچۈرمىش ئۆزاقتىن تۇرلۇك دەۋراننى.

"ئۇنتۇما!" — دىدى بىر بوۋاي ئارقامدىن، —
"بۇ سېنىڭ قەدىمقى ئانا ماكانىڭ"؛
(مۇئەللىم دەپ چاغلىدى مېنى تۇرقۇمدىن)
"ئۆگەن ھەم ئۆگەتكىن، شۇ — بىلىم كانىڭ".

خوشلىشىپ يانساممۇ شۇ كېسەك ياردىن،
تۇتاشتى قوقاستىن يالقۇن يۈرەكتە.
يولدىمەن، ئۆزۈلمەي رىشتىم "ئەشيان"دىن،
يالقۇندىن تۇغۇلغاي ماغدۇر بىلەكتە.

1944 - يىل، تۇرپان.

---

* سەرىرە — بۇددىنىڭ سۆڭىكى تاۋاپ ئۈچۈن قويۇلىدىغان مۇنارە.

كونا قورغان

يارغولدىن كۆرۈندى ئاجايىپ ئەشيان،
سورىسام، دىيىشتى: بۇ كونا قورغان؛
ئۆتمۈشتە دەيدىكەن بۇنى "قوش تۇرمان"،
قەدىمقى زاماندا دەقيانۇس قورغان.

قىزىقتىم سەيياھەتكە، ماڭدىم شۇ ياققا—
كەسكەن يار ئۈستىدە ئەجەپ "ئىقلىمغا".
قاپتالدىن قەدەملەپ يەتتىم قوۋۇققا،
تاڭ قالدىم دۇچ كېلىپ قىزىق "تىلسىمغا".

"رەستىلەر" رەتمۇ-رەت بولدى نامايان،
بولسىمۇ خارابە بۇ قەدىمىي شەھەر؛
تۇتاشقان چاسۇغا كوچىلار يان-يان،
ئادەملەر توپىدىن قايىنغان "گۈزەر".

كۆلۈپ باقساڭ، قاشىڭ قاقساڭ، ھەر جاپاڭنى قەستىدۇرمەن؛
رازى بولساڭ سۆكۈت قىلما، بىر خۇمارى، گۈل بولامسەن؟

سۆزلىرىڭدىن ئۆرگىلەيكىم، ئىلكىڭدە يار ئىختىيارىم،
تىلەپ ۋەسلىڭ ئى گۈلزارىم، ئىشقىڭ تېگىپ يوق قارارىم؛
ۋۇجۇدۇمنى ساڭا تىكتىم، نازۇك جىنىم دەر: ئىنتىزارىم،
چۈشسە كۆڭلۈڭگە بۇ دەۋران جۇش باھارى، گۈل بولامسەن؟

1945 ـ يىل ئىيۇل، ئۈرۈمچى.

گۆلۈم بولامسەن؟

سىنى ئاۋال قىلاي تەھرىر دىلغا جارى، گۆل بولامسەن؟
تىترەر غەمزە ئوقۇك بىرلە يۆرەك تارى، گۆل بولامسەن؟
كۆزۈم سەندە دىلخەستەنىڭ كۆچ-مادارى، گۆل بولامسەن؟
بىلىپ بولغىل چىن ئاشىقنىڭ چىن دىلدارى، گۆل بولامسەن؟

گۆلىستاندا تۇتى، بۆلبۆل گۆل زاتىڭغا پىكىر ئەيلەر،
گۆلگۆن سۆرەت سىياقىڭنى پانا قىلغان شۆكۆر ئەيلەر؛
جاھان ئارا ساندۇغاچمۇ سۇ پاتىڭغا زىكىر ئەيلەر،
نەزەر ئەيلە بىھۆش بۆلبۆل شىپاكارى، گۆل بولامسەن؟

گۆل يۆزۆڭنى كۆرسىتىشكە قاچان سائەت كېلۆر دىلبەر،
گۆل لېۋىڭدىن گۆل ئۆزمەككە قاچان ئامەت بولۆر رەھبەر؛
نۇر بەرگىچە قاراغىمغا قاچان تاقەت قىلۆر قەمبەر،
دىلى سۇنغان جاپاكەشنىڭ دەستىيارى، گۆل بولامسەن؟

گۆل غۇنچىدەك لېۋىڭ ئاچماي، بۆلبۆل كەبى زەپ مەستۆرمەن،
مېنىڭدا كۆلۆپ قويماي، سۇنغىلى گۆل دەستىدۆرمەن؛

ئاداشلىرىڭ كەتتى ئالغا، زامانىنى بىل،
نادانلىقىڭ چۆللىگىدە قاڭقىپ يۈرمە.

قارا، ئەنە ئوت يۈرەكلەر تاڭ قوغلىشىپ،
ئەل ئىشقىدا كارنىيىنى جەڭگە چالدى.
ھۆررىيەت دەپ بىر نىيەتتە كۈچ جۇغلىشىپ،
خان تەڭرىگە قاراپ دادىل قەدەم سالدى.

"خەلقىم" دىبان سەنمۇ جور قىل خەلق سەسىنى*،
ساڭا يۆلەك، تا قەدىمدىن قارا قورام.
تاشلا ئوتقا يىرتىپ غەپلەت پەردىسىنى،
خان تەڭرىگە باقساڭ كۆڭۈل بولۇر خۇررام!

1946 ـ يىل ئىيۇل، كىرىيە.

* خەلق سەسى ـــ خەلق ئاۋازى، خەلق ساداسى.

بولـما غاپـل

بولـسا غاپىل كىم زاماندىن ھىچ كايىـماس،
چۈنكى غاپىل شۇم زاماندىن بەك بىخەۋەر.
نادانلىقتىن ئۆمرىنىمۇ ھەم ئايىماس،
شۇڭا ئالەم ئارا ئۇدۇر بى مۆتىۋەر.

كۆزى ئوچۇق غاپىل بولسا ئەگەر كىشى،
ھاياتلىقنىڭ قەدرىنىمۇ ھەرگىز بىلمەس؛
ياخشى نىيەت بىلەن قىلغان ھەر بىر ئىشى،
ئوڭغا تارتماس ھەم تەلىيى ئىلگىرى كەلمەس.

قانچە يىگىت ئېزىتقۇدىن ئالداندى خوپ،
قارا تۈندە يولنى بىلمەي تولا مەڭدەپ.
غاپىللىقنىڭ بۆشۈگىدە ئەللەندى كۆپ،
پىرىپگەرنىڭ قوشغىنى تولا ئاڭلاپ.

ئەي، يىگىتلەر، يېتەر ئەمدى، بولما غاپىل،
بەڭگىلەردەك كۆپ گاڭگىراپ خىيال سۈرمە.

كۆزۈگدىن ئاققۇزدى قانلىق ياشلار،
قارا دىۋىلەر پەنجىگە قىستى.

"دات!" دەپ يىغلىساڭ يەتمەستى دادىڭ،
كىم ئىشتىكەي ئۇ زاماندا پەريادىڭ.
چۆلدە قالدى گاڭگىراپ يىتىم باشىڭ،
"ئاھ!" دىسەڭ ئاشاتتى يەنە ئاھ-زارىڭ.

ئەمگەك تەرلىرىڭ ساپ ئۈنچىلىرىنى
زالىملار بىزنىپ بوينىغا تاقتى.
پارلاق ئۆتمۈشۈڭ غۇنچىلىرىنى
مەككار ئۈزۈپ قوينىغا تىقتى.

سەن بىلكى، يۇرتداش، خەلق ئوغلانى —
باباڭ — شۆھرىتىڭ ئەل خانى ئوغۇز؛
قەدىم مەدىنىيەت چېچىپ جىلانى،
يەتكەنتى يانمۇ-يان، ساناغى توققۇز.

قېنى ئۇ شۆھرەت، ئىگىلىك-مىراسىڭ؟
كىم يىدى، يۇتتى، ئەي ھەقسىز زامان.
دىگىل ئەجداتقا: ئەيىپكارمىز ۋارىسىڭ —
ئىپاق، توقۇنۇش بىزدە — شۇ ھامان.

ئۇرۇمچىگە مەكتۇپ

بولسىمۇ تۇرمۇش قاراڭغۇ، قايغۇلۇق،
سۇنمىسۇن ئالدا ئۇمىتىنىڭ يۇلتۇزى.
ئۇ ساڭا روشەن قىلۇر ھەم كۆرسىتۇر،
نەدە يولنىڭ ئەگرىسى ھەمدە تۇزى.
(نادىسون)

1

ياش يىللىرىڭ ئۆتتى سىنىڭ دەھشەتتە،
ئۆتمۇشكى جانلىق سەزگۇلىرىڭ "ئۆلدى".
ئۇمىتلىرىڭ "ئۆچۇپ كەتتى" ۋەھشەتتە،
ھاياتىڭمۇ زەئىپ، بىلىڭ پۇكۇلدى.

تۇمانلىق كۆكتە كەچكەن قارا بۇلۇتلار —
كەبى ئەلسىز، بىنام يۇردۇڭ ھەر يانغا.
تەنلىرىڭنى يىدى كۇيە-قۇرۇتلار،
نامىڭ ئىنسان ئىدى، ئىست شۇ نامغا.

ئەلەم دىڭىزىغا چۆمۇپ، قورام تاشلار
كۆكسى-باغرىڭنى تىلدى ۋە كەستى؛

ئەلگە ئازاتلىق دىگەن چېلىشتا،
ئوغلان قولىدا بۇزۇلدى تۇزاق.

2

سالام! ئېزىلگەن يۈرەكتىن ساڭا،
ئاتەشىن كۈرەش قىزىتقان دىيار.
سالام! ياخشى تىلەكتىن ساڭا
ئەجرىڭلە بولغاي يۇرت ئەھلى بەختىيار.

ھاياتلىق سۆيۈنچىدە، ھۆرلۈك كۆكىدە،
يېزىپ قانات ئۇچ، بول لاچىن يۈرەك.
تەڭسىزلىك ھايات بولسۇن چېكىدە،
ئەمدى ئىنسانىي ھاياتلىق كېرەك.

بىرلىك - سۆباتلىق بولسا يولدىشىڭ،
ئوڭلۇق - ئوڭۇشلۇق بولۇر ھەر ئىشىڭ؛
ھۆرلۈك ھەم تەڭلىك بولسا قولدىشىڭ،
ئاسمانغا يېتەر سېنىڭمۇ بېشىڭ.

خۇراپات زەنجىرىن پارچىلا، تاشلا،
بەلگە ئىلغارلىق كەمەرىن باغلا.
ئادالەت ئۈچۈن ھەق چېلىش باشلا،
ھەقسىزلىقنى سۈر، ئاردىن قوغلا.

شۇڭا، زامان بىزگە يۈز قويمىدى،
زالىم ـ ئەيىارلار پەنجىگە ئالدى.
شۇ چاقتا نەسلىڭنى يەپمۇ تويمىدى،
پۈت ـ قولنى باغلاپ زىندانغا سالدى.

ۋىجدانلىق ئەسلىڭ كۆزىنى ئاچسا،
بۇزۇلغان نەسلىڭ چايان بوپ چاقتى.
نومۇسلۇق ئوغلۇڭ جەڭگە سەپ تارتسا،
ئارسىز، غايىسىز زالىمغا باقتى.

ھەق، ھۆرلۈك ئوتى يالقۇنجىغاندا،
مەككار ـ مەلئۇنلار ئەللەپ ئۆچەردى.
چېلىش ئوكيانى دولقۇنلىغاندا،
قانخور قىلىچنى باشتىن كۆچەردى.

زامانە شۇنداق زور بىلەن ماڭدى،
ئىزىش ۋە چېپىش توختىماي بەلكى؛
خەلقىم ئۇۋالى زاماننى تۇتتى،
بۇ تۇتۇش جىددى، ئاداققى، مەڭگى.

زاۋال ـ غەپلەتتىن ئەل ئويغىنىشتا
ئەرك ئوغلانلىرى چېلىشتى ئۇزاق.

بىزنىڭ گۈللەيمىز

پۈتۈن بىرلە پۈروگىرامما بىزگە بولغاي كاپالەت،
ئۈمىت تاڭى يورۇقتۇر، كۆتىرىلگەي جاھالەت،
ھۆرلۈك زامان جىلغىسىدا سەل كەبى ئاقماقتىمىز.

ۋەھشەت توسۇقلىرىنى قومۇرغاي زور بەستىمىز،
ياۋا قولنى ھەم كەسكەي قۇدرەتلىك گاك دەستىمىز،
پىتنە - پاسات قىلغۇچىنىڭ گۆرىگە ئوت ياقماقتىمىز.

يېڭى دەۋر، ئەركىن ھايات بولغۇسى قىسمەتىمىز،
ئازات، ئىلغار شىنجاڭ قۇرۇش بىزنىڭ يۈكسەك نىيەتىمىز،
زامان كۈلۈپ باققاچقا بىزمۇ كۈلۈپ باقماقتىمىز.

يۇرتۇم تەختى تولغۇسى رەڭدار جىلا، لەۋھەلەرگە،
كەلمىشىمىز گۈزەل، بايدۇر شېئىرىي سەرلەۋھەلەرگە،
گۈللەيمىز ھەم ئۆرلەيمىز، نىشان كۆزلەپ ماڭماقتىمىز!

1946 - يىل ئىيۇن، كېرىيە.

باس قەدەم بەخت نىشانىسىن كۆزلەپ،
ئالغا يۈر، مۈشكۈل يولدا تىز پۈكمە.
خوجىلىق ـ مۈختار كىلىشىن ئىزلەپ،
بولما ئۈمىتسىز، شام ياق، ياش تۆكمە.

3

ياش يۈرەك تىپەر مۈندا شوخلىنىپ،
تومۇرلار سوقىدۇ، قانلىرىمىز ساپ.
كۆڭلىمىز يورۇق، دىلىمىز زوقلىنىپ،
روھىمىز تىتىك، زامانىمىزغا باپ.

تارىم بوشلۇغى بىزگە كەڭ ـ كەڭرى،
ئىچىلىپ كۆزلەر، تۇرۇلدى بىلەك.
يۇرتىمىز سۆلتى ئەزىز خان تەڭرى
گەۋدىسى بىلەن بىزگە چىك يۆلەك.

ئۆگدۈلمىش سۆپەت بىزگە مەڭگۈ يار،
كۈنتۇغمىش ئىلىك بىزنى ياشنىتار؛
ئۇدغۇرمىش ناملە ئۇلۇغلۇغىمىز بار،
ئايتولدى هايات بىزنى ياسنىتار.

1946 ـ يىل ئىيۇل، كىرىيە.

كۆرۈر سائادەت ھالال يىگەنلەر،
ئۆلگە كۆپ ـ چەندان، قىزلار ـ جۇۋانلار!

دىلىڭىزدا بار ئىشەنچ چىراغى،
تۈزۈك خۇلقىڭىز بولسۇن پەرقىڭىز.
باشقىلارغا خار، ئىشرەت ئويناقى،
بولمىڭىز زەردان، قىزلار ـ جۇۋانلار!

نۇرئەلا نۇرخان، سىزگە ئوخشاش خان،
چىرىك سولتەككە بىرىپ خوپ دەككە،
نومۇس ساتمىغان، ئۆلۈمدىن قورقمىغان،
ئۆلگە ئال مەردان، قىزلار ـ جۇۋانلار!

نەسلىنى ساقلاش سىزگىمۇ پەرزدۇر،
ياتقا تەگمىگىز، بويۇن ئەگمىگىز؛
نەسەپنى ياقلاش سىزگىمۇ قەرزدۇر،
ئىپپەتنى بىلىك، قىزلار ـ جۇۋانلار!

نومۇس ـ مۇھەببەت سىزگە شارا پەت،
زامانغا بىقىك، ئەل بىلەن ئىقىك؛
يۇرت ئۈچۈن رىغبەت قىلىش لاتاپەت،
مۇنەۋۋەر بولۇڭ، قىزلار ـ جۇۋانلار!

قىزلار - جۇۋانلار

زىبۇ - زىننەتتە، دۇردۇن كۆينەكتە،
قاشلىق ئۇسمىدا، باشلىق پوسمىدا،
ئەرگە مىننەتتە، يالغان كۆيمەكتە،
بولمىڭىز ياران، قىزلار - جۇۋانلار!

قولاققا سۆكە، مەرۋايىت - ئۈنچە،
دىبان ئۇرۇشۇپ، ئۆينى سورۇشۇپ؛
يىگىلىگەن تەكە، توزۇغان غۇنچە،
بولمىڭىز ۋەيران، قىزلار - جۇۋانلار!

بوگۇننىلا كۆرمەك، خان بولۇپ يۇرمەك،
كۆنلەر ئوخشىماس، ئارتقا شوخشىماس.
ئەرتىنى ئويلاك، غەيرىگە قايلاك،
بولمىڭىز نادان، قىزلار - جۇۋانلار!

"بىزگە ئەركىنلىك، تەڭلىك" دىگەنلەر،
مەكتەپكە كىلىك، هۆرلۈكنى بىلىك،

قىلىق

(خەلقچىل بىر جۈپ سەنئەتكارغا)

دوستلار كېلىك، سازنى چېلىك، جورى ناۋالارنى قىلىك،
گۈلنى قىسىپ بىر-بىر بېسىپ، نەشۋى-نەمالارنى قىلىك؛
قىلىپ تەيران بىزنى ھەيران، سەيرى سامالارنى قىلىك،
قىلماي ئارمان، دەرتكە دەرمان خەيرى داۋالارنى قىلىك.

تاغدا تۇرۇك، يەغنى تۇرۇك، ئىشتا ساپالارنى قىلىك،
خائىن يامان، بەرمەس ئامان، لەنەت-تاپالارنى قىلىك؛
يۇرتنى ساتقان، ئوتقا ئاتقان ئىتقا جاپالارنى قىلىك،
ئەلگە كۆيگەن، يۇرتنى سۆيگەن ئەرگە ۋاپالارنى قىلىك.

گۈللەر تېرىك، ھىدلەر بېرىك، باغۇ-گۈلزارلارنى قىلىك،
ئالغا كەتكەن، شانغا يەتكەن ئاۋات بازارلارنى قىلىك؛
رويى رۇخسار، بويى ئىپار، گۈلى-گۈلنارلارنى قىلىك،
تەمى ھەسەل، ئاچۇن مەسەل ئالما-ئانارلارنى قىلىك.

سىزمۇ تۇرۇڭ يەڭ، ئاشنى هالال يەڭ،
يۇرت ئۇچۇن ئىشلەڭ، ئىشلەپ سوڭ چىشلەڭ؛
مەدىنىيەتنى دەڭ، سىزگىمۇ يول كەڭ،
غەپلەتتىن تۇرۇڭ، قىزلار ـ جۇۋانلار!

1947 ـ يىل مارت، خوتەن.

گۈلۈم

”ئاتلار ئاقساق، يوللار تايغاق“، تۈن ھەم زۇلمەت-قارادۇر،
كۈنلەر تۈتۈن، بوران-جۇدۇن، يۇرۇش تېخى تەس بولدى.
كۆكۈل سۇنۇق، ياشلار تىنىق، دىللەر ئەجەپ يارادۇر،
دەرت-ئەلەملەر ئالغان دەملەر مۇڭلۇق ئاھۇ سەس بولدى.

گۈلنى ئىزلەپ، كېلۈر كىز دەپ، سەپەر دەھشەتكە چۈشتى،
يوللار يىراق، ئاشتى پىراق، ۋەسلىگە يېتەلمەيمەن.
ياش تۆكۈلدى، باش پۈكۈلدى، كۆكۈل ۋەھشەتكە چۈشتى،
گۈلۈم نەدە؟ كۆكۈل سەندە، ھېچ تاشلاپ كېتەلمەيمەن.

سېنى دەيمەن، غېمىڭ يەيمەن، ئەي مادارىم نەدە سەن،
باغدىمۇ سەن، تاغدىمۇ سەن، يا ماكانسىز چۆلدىمۇ؟
ئۈتىڭ تىلدا، ئىشقىڭ دىلدا، ۋاپادارىم نەدە سەن؟
قول يېتىشمەس، ئۈن ئىشتمەس، يا سەراسىز كۆلدىمۇ؟

1947 - يىل سېنتەبىر، خوتەن (تۈرمە).

ئەلگە قاراپ، يۇرتقا ياراپ، دىلغا شىپالارنى قىلىڭ،
"بالە بولۇڭ، لالە بولۇڭ" زەۋقى سابالارنى قىلىڭ؛
قۇندۇز بولۇڭ، يۇلتۇز بولۇڭ، چاقماق زىيالارنى قىلىڭ،
مەينى ئىچىڭ، دۇرنى چىچىڭ، بويى زىبالارنى قىلىڭ!

1947 ـ يىل ئاپرېل، خوتەن.

هەر دەم ئالداپ پەللەيسەن،
ياشاپ بىر كۈن كۆرمەسمۇ؟

كۈنلەر ئۆتۈر، ئاي كېلۈر،
ئايلار ئۆتۈپ، يىل كېلۈر؛
قىشلار ئۆتۈپ، ياي* كېلۈر،
تۇپراق قالۇر، سەل كېتۈر.

يىغلاپ ـ قاخشاپمۇ هامان
بالاڭ كۈنلەپ چوڭ بولۇر.
تۈزەلسە تەتۈر زامان
بالاڭ ئىشى ئوڭ بولۇر!

1947 ـ يىل ئۆكتەبىر، خوتەن (تۈرمە).

* ياي ــ ياز مەنىسىدە.

”ئەي، ئانا!“

ئانا، ئانا، جان ئانا!
بالاڭ يىغلار، ئىمىتقىل.
قاخشاپ بوغۇلدى مانا،
ئاغزىغا سۈت تېمىتقىل.

قۇرۇق ئەمچەك دوملىما،
قوسىغى ئاچ، نەپسى قىل؛
كۆڭ ئىسسىق دەپ ئويلىما،
سوغاقتىن تېز دەپسى قىل.

بۆشۈككە چىڭ بۆلەيسەن،
قىمىرلاپ ھىچ ياتمايدۇ.
قاغاپ يەنە تىللايسەن،
يىغلاپ بەك تىنجىتمايدۇ.

قۇرۇق ئەللەي ئەللەيسەن،
بالا سىڭىڭ ئەمەسمۇ؟

لېكىن قەدەمدە توقۇلدى تۆھمەت.
"ئوۋچى" توزاقنى قۇرۇپ پايلىغان.

زامانە سېنى باش ئەككۈزدىمۇ؟
ئىچتىن قاينايسەن، بۇلدۇقلا لمايسەن.
تىلىڭغا ئوغا يا تەككۈزدىمۇ؟
تىلىڭ چاينايسەن، چۇرۇقلا لمايسەن.

زامانەڭگە داد ئېيتىپ تالدىڭمۇ؟
غەملىك چىرايىڭ، ئۈنسىز سۆزلەيسەن.
قورققاق ئۆلكىسى بولۇپ قالدىڭمۇ؟
مەيداندىمۇ سەن، نىمە كۆزلەيسەن؟

چىللە سوغاققا سەن بەرداش ئىدىڭ،
ئەمدى شۇمشىيىپ تىترەپ تۇردۇڭمۇ؟
يۇرتۇم - ئېلىمگە "ئەركىنلىك" دىدىڭ،
ئۆزەڭ ئۇچۇنلا "ئەركىن" قۇردۇڭمۇ؟

غۇربەتتە ئوغلۇڭ ئۆكسۈپ يىغلىسا،
ھالىڭ نىچۇك دەپ سورالمايسەنغۇ؟
ياۋلار قىلىچى يۈرەكنى تىلغىسا،
دەردىگە داۋا بولالمايسەنغۇ؟

ئۈرۈمچىگە ئىككىنچى مەكتۇپ

ئۈستۈڭدە باردۇر توپ ئاتار تاغى،
ئىچىڭدىن ئاقۇر ئۈرۈمچى نەھرى.
سېنىڭ ھۆسنۈڭدۇر ساي بويى باغى،
نەھرىڭدىن كېلۇر ساڭا كۆپ بەھرى.

سېنىڭ ئېتىڭدى ئەسرىي ئۈرۈمچى،
تېگىڭدە كۆپتۇر ئاجايىپ سىرلەر.
زىمىنىڭ ئويپاڭ، خەلقىڭ "يېتىمچى"
چېھرىڭگە بەرمىش رەڭمۇ-رەڭ "سىرلەر".

زامانە ساڭا يەنە بەرمىش نەقش،
نەقشىڭگە داغەي، يۈزۈڭگە ۋاي-ۋاي.
شوخلانمىشمىسەن گويا مىنىپ رەقش،
كۆرەك تۈزىدە، ئەپسۇسكى، ھاي-ھاي.

ئەركىنلىك دىدىڭ، ئوقۇدۇڭ رەخمەت،
چۈنكى سۆيۈنۈپ قانلار قايىنغان.

پىرىپكەر بىلەن قىلىشىاڭ تۆلپەت،
مەھبۇس تۇرمىدە تاقەت قىلامدۇ؟

ناتىق ئۇرۇمچى ئۇنىۇڭ ئۆچتىمۇ؟
بەۋاپا يارىڭ ئۆرىدىمۇ يۈز؟
ئەركىڭ قولۇڭدىن ياۋغا كۆچتىمۇ؟
يىراقنى كۆزلە، ياۋدىن ئۈمىت ئۈز!

مۇڭلۇق جەنۇپتا زىندان تەھتىدىن،
يازدى بۇ سانى* مەكتۇپنى غېرىپ.
دۇشمەن يىنىپتۇ قىلغان ئەھدىدىن،
نامىڭنى ئاقلا، ھەقىقەت تېرىپ!

1947 ـ يىل ئۆكتەبىر، خوتەن (تۇرمە).

* سانى ــ ئىككىنچى.

بىزگە ئىپاردەك پۇراقلىرىڭنى
ئارغۇ بولاق تاغ توراپ قالدىمۇ؟
تىكەن ئورۇيمىش ئوراقلىرىڭنى،
ئەييارلار پەللەپ - بولاپ ئالدىمۇ؟

شىمالدا ئازات - ئەركىنلىك ناۋاسى،
ئەللىرى شادان، كۆزلىرى چاقناق.
جەنۇپ جاراھەت، يوقمۇ داۋاسى،
ئاسى - جاپىلار ئويناتتى چوقماق.

قەشقەردە دوستلار ھەقنى ياقلىسا،
يەركەندە "قىزىل دوپپا"نى سوقتى؛
خوتەندە چوماق ئەل تاياقلىسا،
دۈشمەن كۈلكىدە، دەرتنى كىم ئۇقتى؟

ئەمەلپەرەسلەر، ياتلار تامانلار،
ئەلنى ساتماقتا، تۇتۇپ بوغماقتا.
كۆزى تېڭىقلار ھەقنى يامانلار،
قەدەمدە پاسات - پىتنە تۇغماقتا.

كۆپچىلىك ئوغلۇڭ تارتىدۇ كۈلپەت،
سېنىڭ كۆرگىنىڭ راھەت بولامدۇ؟

ئىسسىلىك ـ دانالىغىڭ،
باغىڭ ئۈچۈن ئۈيغۇندى.

بىنا ئۈزاق كۆك ئاستى،
تەڭرى قىلغان ئاجۇندى.
باباڭ خاقان بولمىشتى،
ئۆتكۈللىگى* لاچىندى.

سۈپات كۈنتۇغدى ئىلىك،
ئۆگدۈلمىشتى هاياتىڭ.
ئاجۇن ئارا سەن بىلىك،
ئودغۇرمىشتى سۈباتىڭ.

تۇغۇلمىش سەن بىر باغدا،
ئەسلى تۈپ ماكان ئىدى.
سەن يارالمىش ئۇ چاغدا،
باشقا باغ تاكان** ئىدى.

باغلىرىڭنىڭ هەر يانى
سىپىل تامله ئورالغان.

---

* ئۆتكۈللىگى ــ ئۈچقاندەك بۆسۈپ ئۆتۈش.
** تاكان ــ چۆللۈك.

ئايخان يار

(باللادا)

ئاھ دىسەم كۆكسۈم بوشار،
جانگىنەمنىڭ دەردىدە.
سەن يۈزۈڭنى ئۆرۈمە،
مەن تىخى شۇ ۋەدىدە.

ئاي دىگەن ئاتىڭ مىنى،
تارتىدۇ زوقمەن قىلىپ.
شۇل گۈزەل زاتىڭ مىنى
كۆيدۈرەر دەرتمەن قىلىپ.

يۈزلىرىڭ قىزىل ئانار،
سۆزلىرىڭ شىرىن ناۋات.
نەپەسىڭ چاقما قۇنار،
قامىتىڭ سەرۋى سۇبات.

ئايتولدى دانالىغىڭ،
بۇ ھەممىدىن تۇيغۇندى.

مەرىپەت بۇلاقلىرى
بولۇپتۇ جىنغا دىيار.

* * *

كۆلپەتلەر تۇزاقلىدى،
تۇزاقتا ئۆسەلمىدىڭ.
كۆشەندەڭ مازاقلىدى،
مازاقنى بۆسەلمىدىڭ.

ياتلار مۇ ئالالمىدى،
ياتقا ھەم تۇتۇلمىدىڭ،
ئوتقىمۇ سالالمىدى،
ئوتتىنمۇ قۇتۇلمىدىڭ!

سەن ئۇيقۇدا تولغانساڭ،
بىز چىدالماي ھەيرەتتە.
سەن سىغىنىپ يىغلىساڭ،
بىز كۆچەرمىز غەيرەتتە.

سەن ئۇچۇن قان يىغلايدۇ،
جان - دىل بىلەن كۆيگەنلەر.
بۇيۇگدا باغرىنى داغلايدۇ،
سىنى چىندىن سۆيگەنلەر.

كۆز كۆرۈنمەس پايانى،
كاشىنكار* بوپ قۇرۇلغان.

ئۇ چاغ ساڭا ئۆزگىلەر
خىزمەتتە قۇللۇق ئىدى.
سەن ئىشلەتكەن كۆزگىلەر
ئۆزگىگە قۇتلۇق ئىدى.

سەن ئۆسكەن ئۇ زامانلار
دەۋران بولۇپ ئۆتتىلەر.
ئۇ يۈكسەك، ئۇز ماكانلار
ۋەيران بولۇپ كەتتىلەر.

باغلىرىڭنىڭ ئورنى بار،
ئىچى كەڭرى، ئاغزى تار.
پەقەت قالمىش جاڭگالزار،
سولدى-سولمىش مۇرغزار.

باغىڭنىڭ ئىرىقلىرى
بولۇپ قالمىش كونا يار.

---

* كاشىنكار — كاشىن ئىشلىگۈچى.

كۆرەشچان بۇ زامان، بىل،
گۈللەيدۇ ئەسكى باغلار.

ئايخان، گۈل قورقمىغىل،
سەن ئۈچۈن بىز پىداكار.
ئۆزگىگە ھىچ باقمىغىل،
بىزگە دەرتىمەن مەدەتكار.

ئىچىلماستىن سولمىغىل،
شاخىڭغا دەرت تەگمىسۇن.
قۇزغۇنغا گۈل بولمىغىل،
بۇلبۇلۇڭ ئاھ چەكمىسۇن.

مەن سىنى دەپ يۈرىمەن،
كىچە - كۈندۈز داغىڭدا.
قاچانغىنا سۆيەرمەن،
سىنى ئىسىل باغىڭدا.

غىرىبىڭ غىمىڭ يىسە،
دادىڭغا تىز داۋا يوق.
دەرمانىڭ بولاي دىسە،
نىكاھ ئۈچۈن گۇۋا يوق.

هەر قەدەمدە رەقىپلەر،
سىنى پەنلەپ كۆزلەيدۇ.
ماڭا ئوخشاش غىرىپلار
"ئاھ، جىنىم" دەپ سۆزلەيدۇ.

ئايخان يار سەن ئۈچۈن،
كۆپلەر جاندىن كەچتى.
ئاھىغا تولۇپ ئاجۇن
دۇدىدىن ئۇچقۇن چاچتى.

دەيدۇ زورنىڭ زامانە،
ئەي، تەڭشەلمىگەن ئالەم.
تەتۈر باققان پەلەكتىن
يەتسۇن تەڭرىگە نالەم!

زامانە زورنىڭ دىسە،
زورغىمۇ بار گۆر دەيمىز.
تاماشا كورنىڭ دىسە،
بىزگىمۇ بار نۇر دەيمىز.

* * *

ئايخان يار ئامان بول،
خۇش بولۇرسەن بىر چاغلار.

ھالىمغا باق!

جانان، كۆيگەن يارىڭغا باق،
يار ـ جان، دىگەن زارىڭغا باق؛
زوقۇم يىگەن خارىڭغا باق،
ئەي گۈل باھار ھالىمغا باق!

ئېشلىگەن دىل تارىڭغا باق،
جۆر كەلگەن جۈپ سازىڭغا باق؛
تۈزۈلگەن باش ـ تاجىڭغا باق،
ئەي دىل نەھار ھالىمغا باق!

تاڭ بىلەن تۇر، ئاڭىڭغا باق،
يەك ـ بىلەك تۇر، كارىڭغا باق؛
ئارزۇ ـ تىلەك، ئەپكارىڭغا باق،
ئەي گۈل خۇمار ھالىمغا باق!

سەن يىغلىما، ئاھ خېنىم،
مەنمۇ دائىم كويۇڭدا؛
تومۇردا تاشار قېنىم،
ئۈينىساق دەپ تويۇڭدا.

1947 ـ يىل نويابىر، خوتەن (تۈرمە).

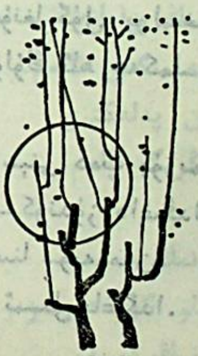

كەتمەيدۇ

قۇتلۇق قانلار تامغان يەرلەر كۆچۈپ كەتمەيدۇ،
ئۇتلۇق تەندىن ئاققان تەرلەر قۇرۇپ كەتمەيدۇ؛
تىل ـ دەشنامدىن تويغان ئەرلەر چۆچۈپ كەتمەيدۇ،
غۇۋا شامدىن چىققان نۇرلەر يورۇپ كەتمەيدۇ.

تۇزاق بىلەن ياش بۇلبۇللار ئۆلۈپ كەتمەيدۇ،
ئالدام بىلەن ساپ كۆكۈللەر كۈلۈپ كەتمەيدۇ؛
ئۇزۇش بىلەن غۇنچە ـ گۈللەر سولۇپ كەتمەيدۇ،
دەپسەش بىلەن بۇ باغ چۆللەر بولۇپ كەتمەيدۇ.

زۇلۇم قامچا سالغان ئىزلەر يۇتۇپ كەتمەيدۇ،
ئالدامچىغا بىزنىڭ ئەللەر پۇتۇپ كەتمەيدۇ؛
چۇغۇندەكنى ئەمدى گۈللەر كۈتۈپ كەتمەيدۇ،
ئىلىم ئويغان! تىخى كىزلەر ئۆتۈپ كەتمەيدۇ!

1948 ـ يىل فېۋرال، خوتەن (تۈرمە).

قايرىلىپ ساغ، سولۇڭغا باق،
تىغلىنىپ چاغ - يولۇڭغا باق؛
ئاتلىنىپ تاق ئايلىڭغا باق،
ئەي تىل تۇمار ھالىمغا باق!

1948 - يىل يانۋار، خوتەن (تۇرمە).

مەن!

مەن ئۆزەمنى يېتىم دېسەم، ئانام بار ئىكەن،
يالغۇزەك - مىسكىن دېسەم، ئېلىم يار ئىكەن.
باغلىرىمنى قايناق دېسەم، گۈللەر خار ئىكەن،
پۇت - قولۇمنى بوشاق دېسەم، يوللار تار ئىكەن.

ئانام مۇڭدىن ئويغانسىدى ھالىمنى بىلسە،
ۋەسلىگە ھەم بىر قاندۇرۇپ يارىم بەزلىسە؛
باغلىرىمۇ تۈزۈلەردى باھارىم كەلسە.
يوللار كەڭرى بولۇر ئىدى زامان تۈزۈلسە.

شۇڭا دەيمەن مەن بىر دەرتمەن، دەردىم تولادۇر،
ئۈمىت - ئىشەنچ يۈلتۈزى ئالدا، شۇ بولۇر دەرمان.
ھەر مالامەت ئارقىسىدىن سۆيۈنچ بولادۇر،
كى يارا دىل سۆيۈنگەندە قالمىغاي ئارمان!

1948 - يىل، خوتەن (تۈرمە).

سەن! (1)

چولپان كەبى پارلىغان، تاڭ قىزى سەن ـ سەن،
يۈزۈڭ گويا نۇرلىغان، ئون بەش كۈنلۈك ئاي.
ئاھۇ كۆزدىن تالىغان، خان قىزى سەن ـ سەن،
ئاشىقلارنى چۇلغىغان، كۈن كۆرۈملۈك ئاي.

ئۈنچە كەبى تىزىلغان تىشلىرىڭ ئاقتۇر،
قىيىق قارا قاشلىرىڭ بولۇپتۇر بىر يا؛
قويۇقىنا كىرپىكلىرىڭ جانغا بىر ئوقتۇر،
يۇققا، لەۋەن لەۋلىرىڭ شىكەردۇر گويا.

قۇندۇز كەبى چاچلىرىڭ ئۇششاق ئۆرۈلگەن،
يىپەك كۆينەك ئىچىدە ئويىنار ئاق تىنىڭ؛
تولۇن ئايدەك ئۈزلاردىن سەنلا كۆرۈلگەن،
شۇڭا ئاشىق كۆپ بولۇپ قاينار ۋەتىنىڭ!

1948 ـ يىل فېۋرال، خوتەن (تۈرمە).

سېنى دەپ تاغ ئاغلىسام،
ھاسا يولداشىم مېنىڭ.
ساڭا ئۈمىت باغلىسام،
قەلەم قولداشىم مېنىڭ.

"ئاھ، خەلقىم!" دىگەنسېرى،
غەپلەت باستى باشىڭنى.
نەسلىڭ غەم يىگەنسېرى،
ياتلار يىدى ئاشىڭنى.

پالتا سېپى ئۆزەڭدىن،
دۈشمەنلىرىڭ كۈلكىدە.
ئوتلار ياندى كۆزۈڭدىن،
ئاراملىق يوق ئۆلكىدە.

ئىلى دولقۇن قوزغىتىپ،
ئالتايدىن چىقتى سادا.
پامىرنى قىش مۇزلىتىپ،
ۋەھشەت قوپتى تارىمدا.

دەردىڭدە كۆپ دەرتمەن مەن،
ئۈمىدىڭدۇر دەرمانىم.

دەردىم ۋە دەرمانىم

مەن زاماندىن كايىسام،
زامان مەنــدىن ئاغرىنىپتۇ.
مۇڭدىن بويۇن تولغىــسام،
دەرتمۇ مەندىن زارلىنىپتۇ.

1

خەلقىم هامان غەپــلەتتە،
قاڭغىر قاخشار كۆلپەتتە،
جاهالەتتە كۆن كۆرمەي،
سەرسان يۇرەر غۇربەتتە.

خەلقىمغە جان تەسەددۇق
دىسەم، دەرتتە ئايلاندىم.
خەلقىم بولغاچ تەپەررۇق*،
شۇم ئاياقتا چەيلەندىم.

---

* تەپەررۇق — بۆلۈنۈش، چېچىلىپ كېتىش.

ئاھ بىلەن دەرت ساقايماس،
سەن زامانغا بولما قۇل.
بىر ياقىدىن چىقارساڭ باش،
مىجەلمەيدۇ يامان قول.

*　　*　　*

خەلقىم مۇڭدىن ئويغانسا—
ئۈمىدىم، شۇ ئارمانىم.
ھۆرلۈك سۆيمگە قانسا،
دەردىمگە شۇ دەرمانىم!

1948 - يىل، خوتەن (تۈرمە).

ساڭا چاپسام كەتمەن مەن،
كېلۇر بىر كۈن ئارمانىم.

2

سەن ئۈچۈن كۆكرەك كېرىپ،
ئاتلانغان پىداكارلار؛
تۇمانلاردا سەپ يېرىپ،
بەردى قانچە قۇربانلار.

قايسى دۈشمەن، قايسى دوست،
بارچىگە كۆز سال ئەمدى.
دۈشمەننىڭ يولىنى توس،
ساتقىنلارنى چال ئەمدى.

ياشاش ئۈچۈن چىڭ بىرىك،
شۇندىن كېلۇر ھالاۋەت.
ئەل ئىچى بولسا يىرىك،
ئاقىۋىتى — مالامەت.

گۈزەل، بايدۇر، كەڭ - كەتىرى،
سەن يارالغان بۇ دىيار.
تەپەررۇق يولى ئەگرى،
بىرلىك بولسۇن ساڭا يار.

سەن ئۈچۈن جاپا چەكسەم-راھىتىم سەن-سەن،
كەلسە راھەت مېھنەتتىن، ئامىتىم سەن-سەن!

1948-يىل، يەركەن (تۈرمە).

سەن (2)

ئەركىنلىك دەۋاسىدە تەلەپكارىم سەن،
رەقىپلەرنى چەيلەشتە مەدەتكارىم سەن.

ھاياتلىق تومۇرىدا قىزىل قانىم سەن،
سەلتەنەت قۇرسام ئەگەر سەن خاقانىم سەن.

ئۆمرۈمنىڭ ھايات سۈيى ھەم دىل شادى سەن،
كۆركەملىكنىڭ كۆركى سەن ھەم گۈل شادى سەن.

شائىرلىغىم-شېئىرىم، سەنئەتىممۇ سەن،
چىرايىمغا نۇر بەرگەن تەلئەتىممۇ سەن.

كۆزۈمنىڭ قارچۇغىسى-گۆھەر نۇرى سەن،
ئىككى ئالەمنىڭ ماڭا چىن غۇرۇرى سەن.

ھۆرمەت دىسەم، ئەل ئارا ئىززىتىممۇ سەن،
شېكەر-قەندىن مىڭ ئارتۇق لەززىتىممۇ سەن.

ساڭا بەنتمەن

تەبەسسۇم قىلچۇ، ئەي دىلبەر،
قىزىل يۈزۈڭ گويا قەمبەر،
كۆزۈڭ شەلايۇ، نۇر-ئەنۋەر،
مۇھىپ* دەرتمەن، ساڭا بەنتمەن.

جاھان باغىدا سەن بۇلبۇل،
سىنىڭ ئىشقىڭ قىزىل گۇل، گۇل،
گۇل ئەندامىڭ، ساچىڭ سۇمبۇل،
مۇھىپ دەرتمەن، ساڭا بەنتمەن.

تىلەك كۆكدە چوغ يۇلتۇز،
سىنىڭ ئاشىقلىرىڭ دىلسۇز،
ياتار سايدا كەبى قۇندۇز،
مۇھىپ دەرتمەن، ساڭا بەنتمەن.

---

* مۇھىپ — مۇھەببەت قويغۇچى، سۆيگۈچى.

گادامەن

كۆنلەر دەشتىدە، يارنىڭ رىشتىدە بولدۇم ئادامەن،
چولپانغا دەرتمەن، ئايغا مىڭ بەنتمەن، بولدۇم پىدامەن؛
ئىنسان قەستىدىن، يالغان دەستىدىن بولدۇم نادامەن،
يارنى ئىزلىبان، قۇتۇپ كۆزلىبان بولدۇم گادامەن.

ئۈمىت نۇرلىرى، ۋاپا ھۆرلىرى ماڭادۇر يۈرەك،
قارا ئارىدا، تاھىر يارىدا "ھايات نە كېرەك!"
ئۈمىت ئالدا بەس، قەغەز بۆكتە مەس، ۋىجداندۇر تىرەك،
يارنى ئىزلىبان، قۇتۇپ كۆزلىبان بولدۇم گادامەن.

ئۈمىت بەھرىدە، جاپا نەھرىدە شاۋقۇن بېسىلدى،
"ئەھدى" چوڭ ئىكەن، "خۇلقى" توڭ ئىكەن، يۈرەك قىسىلدى.
بوينۇم پۈكۈلدى، تىلىم تۇتۇلدى، ئەركىم كېسىلدى،
يارنى ئىزلىبان، قۇتۇپ كۆزلىبان، بولدۇم گادامەن.

1948 ـ يىل نويابىر، ئاقسۇ.
(ئەسلى 1947 ـ يىلدىكى تەسراتتىن تۇغۇلغان)

قايغۇم

بىر تۇغۇلدۇم، ئىككى ئۆلدۇم بۇ جاھاندا ئەللىرىم،
ياش تۇرۇپ كەتتى مادارىم ھەم پۈكۈلدى بەللىرىم.

بىر-ئۈچ ئاي ئۇيناپتىمەن ھايات بىغى مۇشۇلا دەپ،
دەردى كۆپ ھەم دەردى يوقتەك بىخارامان، بىتەلەپ.

يىل باھارى كەلدى ھەر يىل، بىر باھارىم كەلمىدى،
بىر باھارىم كەلگىچە ھەم زامان ئارامىلىق بەرمىدى.

گۈل نەسىبىم، ياش مەۋسۇمىم كەتتى بىھۇدە ئۆتۈپ،
ئەمدى قالتىراپقىنا ئاغزىم ئىچىپ تۇردۇم كۈتۈپ.

نەدە ئۇ غۇنچە ۋاقىت، نەدە باھار: ئالما، ئانار؟
بىشىم سىلىپ ئاھ- نالەشىم بىرلە يۈرەكتىن ئوت يانار.

كۆزلىرىم قايغۇدا نەم، سۆزلىرىمدە لەززەت يوق،
نىگە؟ ئاڭلىغۇچى يوقمۇ! نىگە، مەندە ئىززەت يوق.

1948 - يىل نويابىر، قەشقەر.

چىرايلىڭ ئاپتاپ ـ تەننەت،
بە خۇلقۇڭ گۈزەل سەنئەت،
ساڭا كۆندى جىمى رىپئەت،
مۇھىپ دەرتمەن، ساڭا بەنتمەن.

1948 ـ يىل نويابىر، قەشقەر.

ئەي، يېڭى يىل! يېڭى دېگەن ئاتاڭ شەرەپتۇر،
زاتىڭ سېنىڭ ئۆزگەرمىگەن "قارا ئەرەپتۇر".

ياق! ... يىللارنىڭ كۆزلىرىنى ئويقۇ باسالماس،
قويۇن بىرلە توزان، ساتۇتۇن-تۇمان تولماس!

1947 - يىل خوتەندە يېزىلغان،
1948 - يىل قەشقەردە تۈزىتىلگەن.

"يېڭى يىل"غا مەدھىيە

يېڭى كۈنلەر كەلگەن بىلەن تۇرمۇشۇم كونە،
بىساتىمدا يېڭىلىق يوق، ئۆيۈممۇ رەھنە.

چاپان يىرتىق، نانمۇ پارچە، ھايات مەناسىز،
كۆزلەر چاپاق، بىلەك كۈچسىز، جىسمىم رەناسىز.

ۋاپا كۈتكەن يارلىرىمدىن جاپا كۆردۈم، ھەم —
جاپا دەستىدە تولا داتلاپ، يەنە چەكتىم غەم.

بۇ دەرتلەردىن دەرتمەن بولۇپ ئاچسام كۆزۈمنى،
يا كۆزۈمنى ئاچالماسمەن ياكى سۆزۈمنى...

"يېڭى" دىگەن ھامان ئۇينار قانلىق يۈرەكلەر،
يەر ۋە كۆككە پاتماس گويا يېڭى تىلەكلەر.

"يېڭى" دىگەن سۆزلەر يەنە كۆككە ئۇچىدۇ،
ئۇچىدۇ-دە، توزۇيدۇ ھەم توزان قۇچىدۇ.

مېھرىڭ بولسا مادارىم جان قوشۇلغاي جىسمىغا،
كۆزۈڭ نۇرى-يېشىندىن ئوت تۇتاشقاي ئىنىمغا؛
بۇ ئوت ئۆرتەپ يۈرەكنى قان قوشۇلغاي قېنىمغا،
ئوت كۆيدۈرسە تېنىمنى شەرەپ قونغاي شانىمغا؛
خەستە دىلىم ئوڭلانسا خۇرشىد-رەخشانىڭ كۆرۈپ.

قىلسۇن ئوتۇڭ مەيلى كۈل چىرىك خانۇ-مانىمنى،
تەسەددۇق قىلغۇسىمەن ساڭا جانۇ-مالىمنى؛
قاراپ قويدۇڭ بىر مەرتە سورىمىدىڭ ھالىمنى،
تۇت قولۇمنى ئەزىزلەپ، كەتكۈزگىن گۇمانىمنى؛
خاراپ خانەم جانلانسا خۇرشىد-رەخشانىڭ كۆرۈپ.

1949 - يىل 22 - يانۋار، قەشقەر.

ئىشتىياق

(مۇخەممەس)

ئاشتى ئىشقىم ھەسسەلەپ، خەتتە نام-شەنىڭ كۆرۈپ،
لەۋلىرىم تاپتى نىسىپ، لەۋزى ئەپشانىڭ كۆرۈپ؛
چۈشتى چېھرىڭگە كۆزۈم، ئەلدە نىشانەڭ كۆرۈپ،
تۇتۇق چىراي ئېچىلدى نۇرى پىشانەڭ كۆرۈپ؛
كۆڭلۈم ئويى پارلانسا خۇرشىد-رەخشانىڭ كۆرۈپ.

سىياقىڭنى كۆرسەتكەچ بولدى جىمى ئەل ھەيران،
بەرگەن ئىدىڭ بىشارەت تىلەكلەر بولدى تەيران؛
ۋىسال تاپقان مۇرىدىڭ جاھاندا سۈردى دەۋران،
رەپىقىڭگە يۈزلەنسەڭ رەقىبىڭ بولۇر ۋەيران؛
دەيمەن يۈزۈم نۇرلانسا خۇرشىد-رەخشانىڭ كۆرۈپ.

ئاڭلاپ شىرىن سۆزۈڭنى قۇلاق-گاراڭ ئېچىلدى،
كۆرستىپ تۇغ-مەنزىلنى يول كەڭ-ھاللاڭ ئېچىلدى،
كۆرۈپ ماڭغان يولۇڭنى نىيەت سۈيى ئىچىلدى،
ۋىسالىڭنى كۆزلەپ، مىڭ جان بولسىمۇ كېچىلدى؛
جېنىم ياشناپ-يايرانسا خۇرشىد-رەخشانىڭ كۆرۈپ.

تاڭ ناۋاسى

(1950—1982)

ئەركىن نەپەس ئالۇر ئەمدى بوغۇلغان ئىلىم مېنىڭ،
سەير قۇياش نۇر چاچار، سۇرگىل دەۋران يار-جان.
مەن قورۇقچۇڭ لالەزارىم—ھەق ئۈچۈن ئانتىم مېنىڭ،
ئوغلانىڭغا خۇش بۇي چېچىپ، ئېچىل ئەلۋان، يار-جان!

[illegible] بولدى جىمى ئەل ھەيران،
[illegible] بولدى تەيران؛
[illegible] جاھانغا سوردى دەۋران،
[illegible] ۋەيران؛
[illegible] رەھشانلىق كۆرۈپ.

[illegible] گۈلزارلىق ئېچىلدى،
[illegible] ئېچىلدى،
[illegible] سۈيى ئېچىلدى،
[illegible] جان بولسىمۇ كېچىلدى؛
[illegible] خورشىد-رەھشانلىق كۆرۈپ.

ئازاتلىق جەڭچىلىرىگە

(شېئىردىن پارچە)

لاچىن بولۇپ ئۇچتۇڭ
توسقۇن تاغلاردىن؛
قوغلىدىڭ
يىرتقۇچلارنى —
قۇزغۇنلارنى
گۈزەل باغلاردىن.

رەقىپلىرىڭ زاۋال تاپتى،
كۈندەشلەر تاپتى گۆرىنى.
سېنى دىگەن جاپاكەشلەر
كۈرەش ئىچىدە
تاپتى يولىنى.

كارى - بارىڭ
ئېنىق - ئايدىڭ —
ھەممىگە ئايان،

پامىردەك تاغلار،
غۇرۇر تىيانشان،
ئازات ھىمالايا!

بارچە ئوتلۇق قەلبىدە،
ئوچۇق پىكرىدە،
ھۆر مېھنىتىدە
يادلايدۇ سېنى
ئېتىزدا ھەم ئۇستىخانىدا؛
قىلىپ تەۋسىپىڭ
دائىم زىكرىدە
ھەم سۆھبىتىدە،
ئەسلەيدۇ سېنى
ئەلۋەك داستىخانىدا.

قىلىپ تەڭكەش سازەندە،
جەڭگىۋار كۈيۈڭگە
چالماقتا شوخ دۇتارىنى.
ئىلھاملىنىپ ئۇتتۇق چېچەكلىرىڭدىن،
ئاڭلاپ قەھرىمانلىق چۆچەكلىرىڭدىن،
داستانغا سازلىدى
ئەل خۇشتارىنى.

چۈنكى ئەلگە بەردىڭ ئامانلىق؛
سېنىڭ ئالدىڭدا ياۋۇزلار
بولدى "قويان"،
"مەن ـ مەن" دېگەن كاززاپلارنىڭ
ياتقان يېرى سامانلىق.

ساڭا قاراپ ئاقماقتا
رەخمەت دەرياسى.
شانلىق ئىزلىرىڭدىن
ئۈنمەكتە
راھەت گىياسى.

سالام! ساڭا،
كۆكسى ئايدەك
كۆلگەن ئىنساندىن؛
تىلى ئەمدى سۆزگە كىرگەن
شېرىن لىساندىن.
رەخمەت دەيدۇ
ياڭرىتىپ سادا،
گۈلزار باغلار،
قىر ۋە دەريا؛
ھېڭگاڭدىن تارتىپ

نورۇزغا ئەقدە

كۈن ئۆتتى قوغلىشىپ، ئايلارمۇ ئۆچتى،
ئاي ئايغا ئۇلىشىپ، يىللار ئۇزاندى.
تۈن يىرىپ چىققان يىل سائادەت قۇچتى،
بۇ يىلنىڭ سۈبھىسى ئىقبال قازاندى.

ئىقبالغا ئۈمتۈلگەن ئەلەملىك كۆزلەر
ئىچلىغاچ نۇركۆرۈپ كۈندىن چاڭقىدى.
ھەۋەسكە كۆمۈلگەن قىز، قىران - بۆزلەر
يىللاردىن بەختنى ئىنىق ئاڭقىدى.

زاماننىڭ ئۆمۈرلە بولمىدى ئىشى،
ياشلىقنى قامالاپ كۆمدى تۇپراققا.
ئويلىسا ئۆتكەنكى ئۆمرىنى كىشى،
ئوخشايدۇ ھەركۈنى خازان ياپراققا.

---

*ئەرۋەش — ئەپسۇن.

مەنمۇ جۇر بولۇپ
قىلىپ تەمبۇر قەلەمنى،
ئاتاپ شەنىگگە
ھۇرلۇك كۇينى
چېكىمەن.
تەسەددۇق بولۇپ
نىشانەگگە،
جان ـ ۋەسلىمنى
تىكىمەن!

1950 ـ يىل، ئۇرۇمچى.

ئەل ئىشىن ئورنىتىپ يۈرەك قىتىغا،
كۈيلەيمەن زەپەرنىڭ كۈيىن يىڭىشلاپ.

ئۈزەرمەن ھىچ چۈشمەي يىل كارابىدىن،
ئۇرانلاپ تىلىمدا دىلدىن قەسىدە.
تۇتسا جام يىل كۈرەش مەي-شارابىدىن،
پىدامەن نورۇزغا ساقلاپ ئەقىدە.

1950 ـ يىل يانۋار، ئۈرۈمچى.

قاپ ـ قارا دەھشەت تۆن شۆملۆق پەللىسى،
ئەرۋەشلەپ* ھەر ياشنى ھەر يان سورىدى.
ئۆتمۆشنىڭ بىر چاغلىق شىرىن ئەللىسى،
ئۆكسگەن كۆڭۆلنى بەزلەپ قورىدى.

پايماللاپ كەتتى يىل ئىنسان قەدرىنى،
ۋاھ دەرىخ! لەنتى ئۆتمۆش زامانغا.
ئۆتتى ياش ئالالماي يىلدىن ئەجرىنى،
چۈنكى يىل قىلمىدى پىسەنت ئىنسانغا.

ئوغۇل ـ قىز ياراتقان نىمەتلىرىدىن،
ھەسسە دەپ يىللاردىن كۆتكەندى ئىھسان.
ئۆتكۆزگەن ئۆمۆرنىڭ قىسمەتلىرىدىن،
تاپمىدىن ھىچ لەززەت رەنجىگەن ئىنسان.

سۆزۆلدى كۆنچىقىش چولپان چوغلىنىپ،
چىقتى كۆن ئالتۆندەك زۆلپىنى تاراپ.
جان تەسلىم قىلدى تۆن ھەر يان تولغىنىپ،
تۆغۆلۆپ بىزگە كۆن كۆلمەكتە قاراپ.

چاپارمەن چىكىن مىنىپ يىللار ئىتىغا،
مىنۆتنى قەدىرلەپ، ئەلگە بىغىشلاپ.

ئۈچ خىل ھىكمەتنى قىلىپ ئىبرەت سۆز،
ئىلھامنى ئالاي قىزىل شەپەقتىن.

ئاچاي تارىختىن يېڭى بىر بەتنى،
ئوغلۇمنى ئاتاپ يېڭى زامانغا.
چۆرۈپ تاشلىدىم كونا بىساتنى،
خاتىمە بېرىپ كونا دەۋرانغا.

1950 - يىل ئۈرۈمچى.

يېڭى ئاك

ئۇزاق تۈن تۈگەپ، ئاتتى قىزىل تاڭ،
تاڭ نۇرى بىلەن كۆڭلۈم يورىدى.
ۋۇجۇدۇمغا كۈچ بەردى يېڭى ئاڭ،
يېڭى ئاڭ يېڭى يولغا جورىدى.

يارىشىپ زامان تۇغۇلدى ئوغلۇم،
قوشلاپ قۇتلىدى مېنى يېڭى يىل.
روھي ئازاپتىن تەڭلا قۇتۇلدۇم،
يېڭى يىل بەردى ماڭا ئۈچ ئەقىل.

بىرى: نىشاننى تاپتىڭ، ئاداشما،
نىشاننى كۆزلەپ توغرا مېڭىۋەر،
بىرى: ئەلنى دە، ئەلنى ئۇنۇتما،
ئەلدىن ئايرىلسا، شۇنى بۆرە يەر؛

بىرى: ھەقىقەت، بولسۇن مىزانىڭ،
ئايرىلمىسۇن تىل، قەلبىڭ ھەقتىن.

يەرگە تىرىقچى مەجبۇرى ئىشلەپ،
ئاخىرى قالدى لىۋىنى چىشلەپ.

تۇزۇمنى ئۆرۈپ بولدى ئىسلاھات،
قىلىندى مىڭ ـ مىڭ يىللىق ھىساۋات.

كىم تەرسە يەرنى ئىلكىگە ئالدى،
تەۋلىيە خەتنى گۇلخانغا سالدى.

يەرتاپتى ئاخىر چىن ئىگىسىنى،
كۆرگىن دىخاننىڭ چىن كۇلكىسىنى.

دىخان قۇتۇلدى بويۇنتۇرۇقتىن،
ئەمدى قۇتۇلغاي شىرە چورۇقتىن.

1952 ـ يىل.

يەر ئىگىسىنى تاپتى

يەرنى ئاچقان ئەر، تا ئەلمىساقتىن
قۇتۇلالمىغان ئالۋاڭ - ياساقتىن.

مۈلكى بولدى يەر بىكارچى "خەقنىڭ"
كۆزى كۆرمىدى زۇلۇمنى "ھەقنىڭ".

ھەقدارى يەرنىڭ بولدى جاۋاپكار،
بىكار تەلەپلەر بولدى تەلەپكار.

يەرنى تىرىسا ئەمگەكلىنىپ ئەر،
قالدى جاپادا، كۈنى بەش - بەتەر:

ئىچكىنى داغ سۇ، يىگىنى زاغرا،
كىيگىنى خام بۆز، ياتقىنى ئورا.

ئوڭدا ياتقانلار چاينىدى ياغنى،
دىخاننىڭ قولى كۆكەرتسە باغنى.

زامان تەتۈر چۆگۈلەپ توسقان قۇياشنى،
ئۆرۈغ چاچساق زىمىنمۇ بەرمىدى ئاشنى.

ئىمجان بىلىك پۈكۈلگەن ئالۋاڭ-پاراقتىن،
قۇتۇلمىغان ئۇچاڭمۇ جەندە-قۇراقتىن.

*　　*　　*

ئىجاتكارىم رۇسلىدى سۇنغان بىلىگنى،
هوقۇق بەردى، كۆرسەتتى مىگىش يولۇگنى.

ساۋاتسىز ئەل، نادان ئەل ئەركىن ياشالماس،
رەپتاردا يوق، يا رەتتە قىردىن ئاشالماس.

قاناتلانسۇن ساۋاتلىق بولۇش هەركىمنى،
ئوقۇش بىلەن خامانىنىڭ بولۇر بەركىتى.

مەرىپەتنىڭ ئىپتىدا چۇشكىن بەيگىگە،
ئىلىم-پەننىڭ بىغىدا قىتىل سەيلىگە.

ئوقۇ، ئاقار جان خەلقىم، بەختىڭ ئوقۇشتا،
هەق-ناھەقنى ئايرىماق دۇنيا تونۇشتا.

1953 - يىل، ئۈرۈمچى.

ئاچقىل ساۋاتنى!

ئىشچى - دىخان قېرىنداش ئەركىڭنى تاپتىڭ،
كەڭ ئېتىزدا ئوينىتىپ كەتمەننى چاپتىڭ.

مەڭگۈ ھايات سۈرۈشكە ئاچقىل ساۋاتنى،
لەززەتلىنىپ بىلىمدىن چاققىل ناۋاتنى.

* * *

كۆپ ئەسىرلەر جاھالەت بوغدى قاماللاپ،
چىرمىۋالغاچ خۇراپات ھەر خىل ئاماللاپ.

نادانلىقنىڭ چۆلىدە يۈردۈڭ تەنتىرەپ،
سۇناي ئەمەس كانايدىن دائىم ئەنسىرەپ.

كۆزى ئوچۇق كور بولۇپ دۇنيانى كۆرمەي،
ھۆنەر - پەندىن كۆزۈڭگە سۈرمىنى سۈرمەي.

قانچە ئەسىر ئارقىدا قالدىڭ ئەل ئارا،
قارا كۈنىڭ دەستىدىن يولۇڭمۇ قارا.

گۈلدىن گۈلگە قونۇپ يۈرەر،
چىپار كېپىنەك ئەمەسمەن؛
كى ھۆسنۈڭگە ھۆسۈن بېرەر
ياپرىغىڭمەن، ساڭا خاس مەن.

1957 ـ يىل ئىيۇل، قەشقەر.

چىمەننەگۈل

چىمەننەگۈل ئۇ، گۈل چىمەن
مەيدانىدا مەرغۇپ چېچەك؛
ئاشىقىڭمەن، گۈلچىمەن،
ئالدىڭدا ئۆزگە خوپ پىچەك.

چىراي بازارىدا يەك سەن،
جاھان غەۋغاسىدىن ساق سەن؛
چىداشلىق بەيگىدە بەك سەن،
قىــزىل سەن، سۈتـتىنــمۇ ئاق سەن.

كۆڭۈل بەردىم ساڭا چىندىن،
نىمە دەر مەيلى ھەر كىشى.
تۇتىيا ھەم تۇپرىغىڭ چىمدىم،
سېنى ئاسراش ۋىجدان ئىشى.

قەلەم قاشتىن ئەلا ئىكەن ئېزىز خەلقىم،
ئەلنى كۆيلەپ ئۇ ياي نەزمە يۆرۈگۈچاشقا.

1962 ـ يىل.

تۆيۇقلار

1

كۆرەش يولى ئۇزاق يول، ئەگرى-توقاي، تۈز،
ھەرنە دىشۋارلىقتا ھەم سەپنى قايتماي تۈز؛
كەلسە ئۇتۇق مېھنەتتىن ھايات چېغىڭدا،
زەپەر ئۈچۈن ياڭرىتىپ، شوخ سازىڭنى تۈز!

1952 - يىل.

2

ئېتىپ ھۆرتاك شولىدە سۈندى تۈن-قارا،
چوك سەپەرگە ئاتلىدۇق، كۆزلەپ چوك قارا.
ئەمدى ئىشلەش پەيتى بىل، قىلغىل ياخشىلىق،
بولما ئەلگە سەن يامان ھەم كۆڭلى قارا.

1957 - يىل.

3

مەپتۇن بولۇپ كۆڭلۈم چۈشكەن قەلەم قاشقا،
ۋەسلىنى دەپ چاپقان مىنىپ تورۇق قاشقا.

ئانا تۇپراق جانلىنىپ، بولدى گۈل چىمەن،
جورچى بۇلبۇل چىمەندىن بولدى بەھرىمەن.

كىيىپ ئۆلكەم كۆكلەمدە لىباس ئەتلەستىن،
خۇش مۇبارەك، دىدىم مەن ئوتلۇق نەپەستىن.

قىلىپ جەۋلان قىزىل تۇغ. يولىمىز داغدام،
شۇنچە مەنزىل بىز ئۇچۇن بولدى بىر چامدام.

2

تارتماس تۆمۈر گۈل-گىيا بولمىسا تۇپراق،
ئالمىسا نۇر قۇياشتىن تۇسلەنمەس ياپراق.

سۇسىز چۆلدە گۈل تۇگۇل شۋاق ئۈنمەس ھېچ،
گۈل كۆكەرمەس باغۋەندىن كۆرمىسە پەرۋىش.

گۈل باراقسان بولغۇسى سۈزۈك ھاۋادا،
قىلۇر جىلۋە بۇي چېچىپ ئەركىن سابادا.

مىنىپ خىيال ئۇتىغا قىلغاندا پەرۋاز،
كۆڭۈل تارى چالغاندا تەپەككۇردىن ساز.

قىزىل گۈل

(باللادا)

ئادالەت بۇلغىدىن كۆكۈل سۇ ئىچتى،
گۈلگۈنگە بولۇپ زوقمەن بىر ئىلھام كەچتى.

1

باش باھاردا يورۇپ تاڭ، شەپەق نۇر چاچتى،
تۈن ئىلكىدىن پەلەكنىڭ يۈزىنى ئاچتى.

ۋىساللىق قۇياشىدىن يورۇدى كۆزلەر،
كېكەچ تىلغا جان كىردى، ئۇرغىدى سۆزلەر.

گۈل باھار ئاپتاۋىدىن نۇر ئىمىپ ئۆلكەم،
سائادەتنىڭ نەقشىدىن بولدى خوپ كۆركەم؛

بارچە ئىناق، سورۇندا كۆرمەكتە ئىززەت،
نېمەت بەرگەچ خۇش ئەمگەك تاپماقتا لەززەت.

دىمەس بۇ گۈل جاھاندا بولسام يىگانە،
داڭلاپ ئۆزىن، ئۆزگىنى دىمەس بىگانە.

سۇۋاداندەك گېدەيمەس سوزۇپ قەددىنى،
قىزىللىقتا ئۇنتۇماس ئەسلى-جەددىنى.

ئۇ شاپتۇل چېچەكىدەك بولماس تېز توزان،
قەلەمپۇر پۇچەكىدەك ئەمەس زەر-خازان.

ياسىمەندەك تۇراقسىز ئەركە-ناز ئەمەس،
ئاقشىماردەك يۇمۇلغاق، بوش، تەنناز ئەمەس.

ھېچ بىلىنمەس كۆرەڭلىك ئىسىل تۇرقىدىن،
ھەم كۆرۈنمەس بىزەڭلىك تەمكىن خۇلقىدىن.

نايناقلىماس مېنىڭلا بىر ھۆسنۈم بار دەپ،
غۇرۇرلانماس سۆلەتتە شۆھرىتىم يار دەپ.

پۇراق ئۇچۇن چىن مىزان بولۇش ئاڭا خاس،
نەزەر سالسا ئايرىلۇر يالغان بىلەن راست.

يىگەي خەنجەر قىلسا قەست مەلئۇن كۈشەندە،
خىسلىتىگە مەھكۇمدۇر چاققاق-گېزەندە.

ئەجەپ خۇش بۇي پۇرقىدى پەنجىر ئالدىدا،
يېنىپ چوغدەك چاقنىدى گۈلگۈن پاللىدا.

تويماي باقتىم چىمەنگە ئېچىپ رۇجەكنى،
كۆرسەتتى گۈل يۈزىنى يېشىپ لىچەكنى.

قۇشلاپتۇ گۈل باھارنىڭ ساباسىدىن بۇي،
پۈتۈپ شاخى زۇمرەتتىن غوللاپتۇ خۇش خۇي.

غۇجمەك - غۇجمەك غۇنچىسى شىڭگىل - شىڭگىل ۋاي،
قىلۇر مەپتۇن ئاشىقنى جىلۋىسى ھاي - ھاي.

قاماشتۇردى كۆزلەرنى بەرگلىرى شۇنچە،
ئېچىپ يۈرەك قېتىنى قىرمىزى غۇنچە؛

ئېشىپ شەۋقى ئېچىلغان ئازادە - كۆركەم،
غولى مەزمۇت، غولىدىن يىلتىزى مەھكەم.

چاشگاھ ئالدى شەپەقتە پۈركۈپ قۇتتىن تەم،
ھەتتا بولۇر ئايدىڭغا نىشاندىن ھەمدەم.

ئارزۇ قوزغار جامالى زوقمەن ئادەمدە،
دەرمان بولۇر ئادەمگە يورۇق ئالەمدە.

بارچە گۈللەر چېھرىگە ئىدى ئىنتىزار،
گۈل-يار بىلەن جانلاندى باھاردا گۈلزار.

كۆرستىپ گۈل ھۆسنىنى چېچەكلىدى جان،
سارغايغان بۇ يۈزلەرگە يۈگۈردى ھەم قان.

قىلدى بۇلبۇل ئىشقىدىن تاڭداخۇش ناۋا،
بولدى بۈيى يۈرەككە خىسلەتلىك داۋا.

شۇڭا بىلگىل گۈلشەندە گۈلنىڭ قەدرىنى،
سۆزلە، ئوقۇپ مەدھىيە باغۋەن ئەجرىنى؛

گۈلگە سۇنغان سوغاق قول قەستىنى سۆزلە،
ئوقۇپ ناخشا گۈل ئۈچۈن ئەتىنى كۆزلە.

گۈلنى ئاسرا، گۈل ئۈچۈن جاننى پىدا قىل،
چىمەنزاردا بۇرچۇڭنى دائىم ئادا قىل.

گۈل چىللايدۇ: سورۇننى ئەمگەك بىلەن تۈز،
دەرياسىدا ھاياتنىڭ غۇلاچ تاشلاپ ئۈز!

شۇڭا تۇرلۇك گۇللەردىن ئاڭا خاستۇر تاج،
سەردانىسى گۇللەرنىڭ تاپقۇسى راۋاج.

3

ئىگەلمىگەن زىمىستان گۇلنىڭ بەستىنى،
ئۇنتۇمايدۇ يانا ئۇ جۇتنىڭ قەستىنى.

سالغاندا گۇل قەددىگە جۇدۇن پەنجىنى،
تاڭماق بولۇپ بەرگىگە سولغۇن رەنجىنى؛

لىباس تىكىپ شۇۋىرغان قاردىن غولىغا،
سوغۇق نەشتەر ئۇرغاندا يىلتىز-ئۇلىغا.

گۇل سولمىدى ھىچقاچان ئاياز قەھرىدىن،
ئۇمىدىنى ئۇزمىدى كۆكلەم مىھرىدىن.

رەقىپلەرنى لەت قىلىپ ئۆتكۇن-خەتەردە،
يەتتى كۆكلەم پەسلىگە مۇشكۇل سەپەردە.

گۇل ئىچىلغاچ قايتىدىن كەلدى چىن باھار،
چۇنكى ئۇنىڭ زاتىدا ھەق بولدى ئىزھار.

ئىللىق قۇياش يورۇتۇپ قارا دىلىمنى،
گۈلنىڭ ئىشقى سۆزلەتتى تۇتۇق تىلىمنى؛

كۆكلەم يورۇپ كۆزلىرىم بولدى خوپ روشەن،
كۆردۈم كۆڭۈل كۆزىدە ئاجايىپ گۈلشەن.

قىزىل گۈلنى تاللىدىم گۈللەر ئارا، بەس،
قىزىل گۈلدىن ئۆزگىسى مەڭگۈ كېرەكمەس.

بولاي ياپراق بۇيۇڭغا، مەھلىيادۇرمەن،
بۇيۇڭ بىلەن كۆكەرسەم خۇش گىيادۇرمەن.

جېنىم ساڭا تەسەددۇق، سەنلا بىر دىلكەش،
شەنىڭ ئۈچۈن ئاجىزلىق قىلدى قەلەمكەش؛

گۈلنى تەرگەن باغۋەنگە قىلدىم تەشەككۈر،
يېتەلمىدى ۋەسپىگە قەلەم ـ تەپەككۈر.

ياشنا ـ ياشنا، ئەي گۈلۈم، قاپلا چىمەننى،
باشلا چىمەن سەھنىدە ئەلۋان ـ تۇمەننى؛

ئىلىم ـ سەنئەت بابىدا ئېچىلغىل قات ـ قات،
ھەر قېتىڭدىن ئېچىلسۇن يېڭى گۈل پات ـ پات!

4

يارىتىپمەن ئۆتمۈشتە ئاخشامشىمارنى،
كۆننى كۆرسە يۇمۇلغاق كېچە خۇمارنى؛

مەجنۇن كەبى لەيلى دەپ ساراپنى كۆزلەپ،
پىل-پىل چىراغ تۈۋىدە شاراپتىن سۆزلەپ؛

چىڭگىلىكتە مەستانە كېپىنەك پايلاپ،
سەرسانلىقتا بەڭگىدەك ھەر نىمە ئويلاپ.

كۆزۈم خىرە بولغاچقا كىيا ئىلغىماي،
تازا گۈلنىڭ بۇيىنى دىلغا چۈلغىماي؛

گۈل دەپ سۇنسام قولۇمنى تەگدى تىكەنگە،
رەنجىدىن ئاق چېكىلگەن ئىككى چېكەمگە.

ئۆتتى ئۆمرۈم بىھۇدە ئەسلىسەم ئەمدى،
پۇشايماننىڭ ئوتىدا باغرىممۇ ياندى.

تاڭ چولپىنى باشلىغان شەپەق پەسلىگە،
دانا باغۋەن يەتكۈزدى گۈلنىڭ ۋەسلىگە.

مەن تەسەددۇق

مەن تەسەددۇق، تەڭدىشى يوق، ئىسىل يارىم سەن،
يارىم دىسەم كۆز ئالدىمدا كەڭ دىيارىم سەن.
گۈزەللىكتە يېگانە سەن، جەننەت نە ھاجەت،
يارىم دىسەم يۈرەك ئوينار، ئىپتىخارىم سەن.

ھارارەتتە كۈن يېغىلغەي نۇرلۇق يۈزۈڭدىن،
پاساھەتتە ئاي كېكەشلەر ئوتلۇق سۆزۈڭدىن؛
ھالاۋەتتە سەندىن كېلۇر ھاياتقا لەززەت،
بىدارلىقتا چولپان خىجىل ئۆتكۈر كۆزۈڭدىن.

ۋۇجۇدۇمغا بەردى مېھرىڭ جان، مېھرىۋانىم،
جامالىڭدىن جان ياشاردى، دەرتكە دەرمانىم؛
سەن ئۈچۈن تەر تۆكۈپ ئىشلەش ماڭا شۆھرەتتۇر،
سېنى قوغداپ كەچسەم جاندىن يوقتۇر ئارمانىم.

ئۇلۇغ ئۇستاز يېتىشتۈرگەچ سەن بولدۇڭ ئوتقاش،
قەلبى ئوتلار چىن پەرۋىشچى، ساڭا زور قولداش؛

بەردى قايتا گۇل ماڭا ياشلىق قىراننى،
چۇشتۇم يېڭى سەپەرگە سىلىپ ئۇراننى.

1978 - يىل ماي، ئۈرۈمچى.

ئەجەپ ئوبدان زامان كەلدى

(قەسىدە)

— سەككاكىغا مۇشائىرە

تاڭ ئاتتى، هاي، كېتىپ زۇلمەت، يورۇق-ئاپتاپ زامان كەلدى،
تەن ئەردى ۋاي، ئەزىز خەلقىم، بۇ تەنگە ۋەسلى جان كەلدى؛

بۇ جاننى بەردى پارتىيەم كۆتەردى قەددىنى بارچە،
ئۇلۇغ ماۋجۇشىدەك ئۇستاز ،ئاتادىن مېھرىبان كەلدى.

ئازاتلىق لەشكىرى بولدى خالايىق باغرى-پەرزەندى،
ياۋۇز دۈشمەنگە تىغ تەگلەپ، بۇ ئەلگە پاسىۋان كەلدى.

هاياتتىن كۆڭلى سۇ ئىچمەي ئەلەمدە ئىگرىغان جانغا،
شىپالىق مەلھىمى بولغان ئازاتلىق شادىمان كەلدى.

بىرىپ يوقسۇلغا كۈچ-قۇدرەت ئۇلۇغ تەلىم ئېچىپ ئىقبال،
بۇ كۆزلەر بولدى خوپ روشەن، كۆرەشلەردە نىشان كەلدى.

سىنى ئاسرار ئاشقىلىرىڭ بىلىپ قەدرىڭنى،
پىشۋالار چىڭ پاسىۋان، سەن ئۇچۇن يولداش.

دىۋىلەرگە بولمىدىڭ سەن ھەرگىز دىلئارام،
جادىگەرمۇ ئەرۋەش بىلەن قىلالمىدى رام.
ئېيىق باتۇر مەيلى تاغنى قانچە ئويناتسۇن،
ئۆركۈپ سەندىن تاپالمىغاي ئەسلا ئۇ ئارام.

بەش مىڭ يىللاپ بولدۇڭ رەنا، جاھان كۆزگۈسى:
تۆت ھۆنەردە بارچە ئەلنىڭ شانلىق ئۈلگىسى؛
قامىتىڭنى قايتا رۇسلاپ يېڭى بەزمىدە،
ئەيلە جەۋلان، ھىكمىتىڭنى ئالەم كۆرگۈسى.

كونىلىقنى بۇزغان ئىدىڭ، يەنە بۇزارسەن،
يېڭىلىقتا ئوزغان ئىدىڭ، يەنە ئوزارسەن؛
چۈنكى دەۋرىم كۆرسەتمەكتە گۈللەش يولىنى،
زامانغا باپ يېڭىۋاشتىن تەزەك تۈزەرسەن.

زوقۇم كېلۇر كۆرسەم ئەجەپ لالە بويىۇڭنى،
قىلسام ئادا ئىشقىم بىلەن يۈكسەك ئويىۇڭنى.
ساڭا شەيدا يىگىتلەرنىڭ تىلەك-ئارزۇسى
ھەر يىل ئۇدا زەپەر بىلەن قۇتلاش تويىۇڭنى.

1978 - يىل ئۆكتەبىر، ئۈرۈمچى.

سېتىپ سەرگەزنى ئەتلەس دەپ، تالاپ نامراتنى قەللاپلار،
كېچەسى ئۇخلىسا ھەتتا چۈشىگە كۆپ ھايان كەلدى.

تۆكۈپ تەرىنى ئوتاقچى تېرىپ ئۈندۈرسە ئاشلىقنى،
ئېلىپ خامانىنى تەييارتاپ، دىخانغا غىچ توپان كەلدى.

پېتىر ناندىن سۇغۇرۇپ قىل، ئۆلۈكتىنمۇ سوراپ ئۆپكە،
جېنىنى پۇل ئۈچۈن بەرگەن بېخىل نەپسى خاپان كەلدى.

چېكىپ زۇلمەتتە مىڭ زەخمەت ئادالەت تىلىسە ھەركىم،
يەنە كى "دىنى-مىللەت" دەپ مۇناپىقلار يامان كەلدى.

جاپا جەۋرىدە يوقسۇللار بولۇپ بىر بۇردا نانغا زار،
ئىچىپ سۇ ئورنىغا زەرداپ يۈزى-رەڭگى سامان كەلدى.

ئاسارەت دەستىدىن ئىڭراپ، زۇلۇم پەنجىدە قان يىغلاپ،
گادايغا كۈلكە يات بولدى، كېچە-كۈندۈز پىغان كەلدى.

* * *

سوغاق چىللە كېتىپ ئەلدىن يېتىپ كەلدى باھار-كۆكلەم،
جىمى دوستلارغا خۇررام ياز، رەقىپلەرگە خازان كەلدى.

كېلىپ بۇ ئەلگە چىن نورۇز، خاراپلار ئەمدى كۈن كۆردى،
كېتىپ كەلمەسكە ئۇ كۈنلەر، ئەجەپ ئوبدان زامان كەلدى.

بۇ ئەلنى كۆپ تالاپ، ۋەيران قىلىپ ئۆتكەن ئىدى خانلار،
كېتىپ كۆلپەت ياشاردى جان، سائادەتلىك جاھان كەلدى.

شۇم ئۆتمۈشتە يۈتۈپ خۇناپ، گادايغا بولمىدى ئارام،
چېكىپ غۇربەتتە ئاھ-پەريات، ئەجەپ ھالى يامان كەلدى؛

قولىدا ئۈينىتىپ قامچا سىلىپ ئالۋاڭنى قوش-قوشلاپ،
مىراپ بەگ، دوغا، ھاكىمدىن گادايغا كۆپ زىيان كەلدى.

سۈرۈپ كەيپى-ساپا ھەر چاغ مەئىشەتتە مۈلۈكدارلار،
كىشىلىك ئەپتىدىن چىققان كۆزى تويماس قاۋان كەلدى.

تەرىقەت تانىسى بىرلە گادايىڭ تىلى باغلانغان،
جاھالەت زەنجىرى چىرماپ كى نامرات ناتىۋان كەلدى.

قىلاتتى پەتىۋا مۇپتى جاپا يوقسۇلغا خاستۇر دەپ،
بىسىپ موھرىنى قۇززاتمۇ تىلى نەشتەر چايان كەلدى.

گادايىڭ كۆزىنى باغلاپ، ھۆرۈپ پىرخون قىلىپ جادۇ،
يەنە "سۈف-كۆچ" ئوقۇپ ئالداپ "سەئىد" سوپى-ئىشان كەلدى.

بويۇنتۇرۇق سېلىپ سۈتخور، قىلىپ ئۆلمەككە تەپمەك ھەم،
سۆلۈك كەبى يىلىك شوراپ قولىدا خەت ئورام كەلدى.

خالايىق قىلدى ھەر دەم تويى، خوشاللىق مەشرىپى ئويناپ،
تېپىپ ئەجرىنى ئەمگەكتىن، ھوسۇلى كۆپ خامان كەلدى.

* * *

غۇلاچ تاشلاپ جىمى مىللەت ھايات بەھرىدە ئۈزگەندە،
سۈزۈك سۈنى قىلىپ لايىقى، ئوتۇ-سولدىن "قىيان" كەلدى.

قارا قۇيۇن كۆتىرىلگەچ، يىپىپ ئىقلىمغا ئىللەتنى،
چىقىپ جار سالدى بىر كاززاپ، ئۈنىڭدىن مالمان كەلدى.

ئامانلىق-بىرلىك بولسۇن دەپ قويۇلغاندا يېڭى ئۇران،
ئىچىدىن ئوغىسى قايناپ زىياندىش تۆت چايان كەلدى.

سىلىپ چاڭگال ھوقۇقىغا ھەم ئۇرۇندى يولنى بۇرماققا،
قىلىپ پىتنە-پاسات قوزغاپ، زۇلۇم ئەلگە ئايان كەلدى.

* * *

خەتەردىن قۇتقۇزۇپ ئەلنى خەلقىنىڭ رايىنى كۆزلەپ،
چىۋەر كومپارتىيەم ئىچرە ھەقىقەتتىن قىيان كەلدى.

بولۇپ لايىق زامانىڭگە، ھۈنەر تۇلپارىغا مىن دەپ،
ئىلىمگە بارچىنى ئۈندەپ يېڭى ئەشئار-ئۇران كەلدى.

يېڭى يۈرۈشكە تاڭ قالدى ئۇچىنچىلەر* بولۇپ زوقمەن،
ئوقۇپ ھۆششەررە تۇش-تۇشتىن مۇبارەكلەپ بايان كەلدى.

ئادالەت بىغىدا كۆكلەپ ئېچىلدى لالە-رەيھانلار،
ھۈنەر بۇلبۇلى شوخ سايراپ زەپەردىن خۇش زۇۋان كەلدى.

قىزىل قۇياش بولۇپ نەققاش بىزەندى چىھرىسى ئەلنىڭ،
زېمىن جىسمىغا ئەتلەستىن چىرايلىق زەر چاپان كەلدى.

ھەققەت ئىلمىدىن جەۋھەر كۆككۈل تەختىگە ئورناشتى،
ئەقىل كۆزى بولۇپ روشەن كۈرەشتە يول راۋان كەلدى.

ئەلەمدەك بارچە مىللەتنىڭ بېشى كۆككە بېرىپ يەتتى،
خالايىق ياشىندى ئەركىن، تىلەك-ئىستەك ھامان كەلدى.

يۈگەن سالغاچ تەبىئەتكە، ھۈنەرگە بولدى ئۇ تەسلىم،
شۇڭا ئەمگەكچىگە قوشلاپ خەزىنە-خانۇمان كەلدى.

يېزا-قىشلاقنى كۆكلەتتى ئىلىم-ھۈنەر يېڭى يولدا،
بوقۇسا قالدى بىر چەتتە، تىراكتور—پەھلىۋان كەلدى.

باياۋان-چۆلدە فونتانلار قىلىپ بەرپا سانائەتكار،
ئىگىلىك يارىتىپ، ھەي-ھەي، تۈمەن يەر يېڭى كان كەلدى.

بېھىشتىنمۇ ئىسىل باغلار بېرىپ ئاۋۇن شىرىن مېۋە،
گىلەمدەك كەڭرى ئوتلاقتا پادا كۈرمىڭ قوتان كەلدى.

بۇلبۇل بىلەن تۇتى

(مەسەل)

تۇتاي سوغات پاساھەت تىل جەۋھەرىدىن،
قىلاي چاچقۇ مەسەل سۆزنىڭ گەۋھەرىدىن.

* * *

ئاجۇندا كۆپ باغۇ-بوستان تۇرلۇك-تۇمەن،
گۆزەللىكتە ئۇز بارچىدىن بىزنىڭ چىمەن.

گۈل بىغىمىنىڭ بۇ ئالەمدە بار ئاتاغى،
مېۋىسى مول، ئاندىن تولا كەش-راۋاغى.

لالە-رەيھان ئەجەپ بۇندا سان-ساناقسىز،
گۈلزار ئارا بىر چىچەك يوق ھىد-پۇراقسىز.

* * *

سۇرۇپ ئالدىن چىقتى چولپان — تاڭ سىپاھى،
قىلدى تەشرىپ جانلىق ئۇچۇن شەپەق شاھى.

جىمى جاندار باشلىدى جەڭ سەھەر چاغدا،
ئۇمىت باغلاپ ئۆز رىزقىغا قايتا باغدا.

چېلىشتى شادىيانە كۈي زەپەر بەزمىدە سازەندە،
ئوقۇپ مەدھىيە ـ داستانلار زامانغا شائىران كەلدى.

ئوقۇ سالنامىنى قايتا، دىگىن سەككاكى** گەر بولساڭ
ئۇلۇغ جۇڭگودىكى دەۋران بۇ تارىختا قاچان كەلدى؟

1978 ـ يىل ئۆكتەبىر، ئۈرۈمچى.

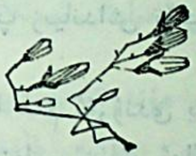

* "ئۈچىنچىلەر" ــ ئۈچىنچى دۇنيا ئەللىرى كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

** سەككاكى ــ 14 ـ ئەسىرنىڭ ئاخىرى ۋە 15 ـ ئەسىرنىڭ بېشىدا ياشىغان ئۇيغۇر شائىرى. ئۇ غەزەللەردىن باشقا قەسىدىلەرمۇ يازغان. بۇ يەردە ئۇنىڭ «ئۇلۇغ بەككە مەدھىيە» دىگەن قەسىدىسى كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

جىمىكى خۇش ناۋاگۇيىنىڭ كانىدۇر ئۇ،
ئۇچار قۇشتىن سازچىلار سۇلتانىدۇر ئۇ.

* * *

باغنىڭ چېتى كاشىن ساراي، ئايۋان ئىكەن،
گۈل تورۇسى چاقناپ يۇلتۇز كەيۋان ئىكەن.

زەر ئايۋانغا ئېسىلىپتۇ ئالتۇن قونداق،
يان-يېنىدا ساڭگىلاپتۇ ئىسىل مونچاق.

زەر قونداققا يېشىل تونلۇق تۇتى قونغان،
مەئىشەتتە تېپىپ راھەت كۆڭلى قانغان.

كەلسە بىركىم سالام يوللاپ بۇ خاندانغا،
كۆرۈپ ئەپتىن جاۋاپ قىلغاي ئۇ مېھمانغا.

ئۇلۇغ زاتتىن بىرى تەشرىپ قىلسا ئەگەر،
خوشامەتتىن شۇ ئان تۇتى مەرھابا دەر.

كەلسە پۇقرا سۇپەت، تۇتى قانات قاقار،
"يوق خوجايىن" دەپ سۇرەنلەپ قاغىش تواار.

دورامچىلىق—تۇتى قۇشنىڭ تۇپ خىسلىتى،
خىسلەت ئەمەس بەلكى ئۇنىڭ نەس ئىللىتى.

* * *

بارچە قۇشلار باشلىدى ساز گۈل پەسلىدە،
ھەر بىرىنىڭ سۆزى ئۆزگە، ئۆز نەسلىدە.

بىرى قىلسا نەغمە، قىلۇر بىرى پەرۋاز،
بىرى تەنناز، بىرى شوخ-ساز ھەم خۇش ئاۋاز.

نەۋ باھاردا قىزىل گۈللەر ئېچىلغاندا،
ھەر تەرەپكە خۇش ئەتىرلەر چېچىلغاندا.

قىزىل گۈل جان بولدى جانان بۇلبۇل جانغا،
جان تەسەددۇق قىلۇر بۇلبۇل گۈل جانانغا؛

قىش-ئايازدا گۈل جان ئۈچۈن تارتىپ جاپا،
گۈلگە بەرگەن ئانتى ئۈچۈن ئەيلەپ ۋاپا؛

مەپتۇن بولۇپ قونار شاخقا گۈل شەيداسى،
جىمى جانغا ئاندىن يېتەر كۈي نىداسى.

سۇ بۇزغىنى چالسا بارچە خوي تىڭشىغاي،
ئاۋاسىدىن سۆيۈنگەي دىل، جان ياشىنغاي.

ئاشىق بۇلبۇل ئىلھام ئېلىپ گۈل بەرگىدىن،
مۇگدىشاتتى گۈل جان بىلەن يۇرىگىدىن.

*   *   *

تۇتى بىر پەس بۇلبۇلنىمۇ قويدى دوراپ،
لېكىن ھەيران بولدى ئاندىن ئىچى ئاداپ.

باشلىدى سۆز تۇتى گېدەك ئۆزىنى داڭلاپ،
قىلغان سۆزى بەرى يالغان، ھەممىسى لاپ:

—تۇرار جايىم بولۇر تۆردە، پەگا ئەمەس،
ھۇنەر ئۇچۇن سۆھبەت كېرەك، بەيگە ئەمەس.

مەرتىۋەم بار، ئېتىمنىمۇ شاھ تۇتى دەر،
بارچە مېنى دۆلەت قۇشى، جان قۇتى دەر.

ساھىپقا باپ مېنىڭ ئىسىل سۆلتىم بار،
سۆزمەنلىكتە شەھەر ئارا شۆھرىتىم بار.

ساھىپ بېرۇر كۈندە ماڭا سۇ بىلەن دان،
مېنى كۆرسە يۈزى گۈلدىن ئۆتە خەندان.

دىگەننى دەپ، بەرگەننى يەپ ئۆتەر كۈنۈم،
"كۈنۈم—جەننەت" دەپ توۋلىسام يېتەر ئۈنۈم.

قىلىۋر تەقلىت ئىملىق بىلەن ئۆردەك، غازنى،
قاغا، قۇشقاچ، ئىت ـ مۇشۇكنى، زال خورازنى.

ئۆزىگە خاس زۇۋانى يوق، ئاھاڭى يوق،
"ناخشىچى" دەپ ئەل ئىچىدە يا دېگى يوق.

ئىلھامى يوق، ئىلھام ئۈچۈن ھەم زوقى يوق
لالىسى يوق، لالە ئۈچۈن ھەم ئىشقى يوق.

* * *

ساھىپ بىر كۈن تۈزۈپ رىجە غەمخان ئىدى،
ئىگىلىكتىن غەم يەپ بېشى قاتقان ئىدى.

تۈتى ئۈنلەپ قاقتى قانات خوشامەتتە،
خوش ياقمىدى خوجىسىغا شۇ سائەتتە.

قونداق بىلەن ئىلىپ باردى باغ چېتىگە،
ئىسىپ قويدى خوجا تاشلاپ ياش سېدىگە.

ھار ئالمىدى خوجىسىنىڭ قىلىغىنى،
ئويلاپ قويدى ئاغا گەپنىڭ سىلىغىنى.

* * *

شۇ چاغ بۇلبۇل چالدى سازنى خۇش ناۋاغا،
خوي يېقىملىق يايدى لەرزان كۈي ھاۋاغا.

بولۇر ھىسداش گاھى ئەل سەن بىناۋاغا.
ئاغرىتىپ ئىچ سەن ناتىۋان—بىداۋاغا.

گاھى ئىنسان تۇتۇپ سېنى قىلغاي ھەبەس،
بولۇپ دەرتمەن ياتار جايىڭ بولغاي قەپەز.

چاغلىدى ئۇ ئۆزىنى ئەر، بۇلبۇلنى يەر،
داڭلىغانلار ئۆزىنى شۇنداق ھەرنىمە دەر.

* * *

ئەمدى بۇلبۇل كۆلۈپ تەمكىن سۆردى زۇۋان،
ناۋاسىدىن ئېچىلدى گۈل تۇمەن-ئەلۋان.

—تۇنىنىڭ چىچى يايسا كۆككە "زەڭگىسىنى"
ماقام ئەتسە قەمەر ئاسمان ئۆگزىسىنى؛

گۈل ۋەسلىگە بولۇپ مۇشتاق ياتتىم بىدار،
كۆڭلۈم قانار كۆرسەتسە دەپ گۈلۈم دىدار،—

دىدى بۇلبۇل،—يورۇدى تاڭ بولۇپ كۆكلەم،
كۆكلەم بىلەن گۈل ماكانىم بولدى كۆركەم.

خەندان ئۇرۇپ گۈل مەشۇقۇم ئاچسا چىراي،
نىدا قىلماي گۈل ئىشقىدا قانداق چىداي؟

بېرىمەن خوش ئەردەم بىلىپ ھەركۈن سالام،
ئۇقۇپ ساھىپ شان- شەنىگە شېرىن كالام.

يا سەندە يوق مېنىڭ كەبى راھەت ماكان،
راھەت كۆرەي دېسەڭمۇ يوق سەندە ئىمكان.

سەھەر تۇرۇپ ئۈنلەپ- ئۆكسۈپ ياشلار تۆكۈپ،
چاڭىلدايسەن گۈل شاخىدا قونۇپ- مۆكۈپ.

"ئىشقىمنى مەن گۈلگە بەردىم" دەيسەن كۆيۈپ،
گۈل قاچاندا چىراي ئاچقان سېنى سۆيۈپ.

ئۇرسا يامغۇر نەيزە، بولۇر ھالىڭ خاراپ،
چىقسا بوران ئىندە شۈمشۈپ ياتتىڭ ماراپ.

ئۆچەر چاقماق شەمشەرىدىن ئاجىز ئۈنۈڭ،
"كۈشەندە"نىڭ ئويۇنىدىن تەستۇر كۈنۈڭ.

نە كۆركۈڭ بار، نە سۆلتىڭ، نە جامالىڭ،
سەھەر يىغلاپ، كەچتە توڭلاپ بەتەر ھالىڭ.

قېنى راھەت، سەندە نېمەت، قېنى لەززەت؟
قايسى ئەخمەق سۆيۈپ، قىلغاي سېنى ئىززەت.

ئىشق تۈگۈل، سەندە بولماس زەررىچە ئار،
شۇڭا سۆزۈم ھەتتا ساڭا قىلمىغاي كار.

تەييارغا سەن دائىم ھەييار زەر قونداقتا،
يازدان ئايۋان بولسا جايىڭ، قىش قازناقتا.

ئۆزەلمەيسەن ئاچ كۆزۈڭنى داستىخاندىن،
كېمرگەيسەن ئىگەڭ بەرسە ئۇستىخاندىن.

بەرگىنىگە قانماي ئۆزگە ھەم چارەڭ يوق،
چىن دىلىدىن سېنى سۆيگەن ھەم تۆرەڭ يوق.

نە ئىشقىڭ بار، نە مەيلىڭ بار، نە ئامالىڭ،
نە زوقىڭ بار، نە ئەھلىڭ بار، نە ماجالىڭ!

خوشامەت دەپ چۆرگۈلەيدۇ ھۇشۇ-كاللاڭ،
مەدھىيىگە ئاغزىڭ دائىم تۇرار ھاللاڭ.

ساڭا قويسا، شەر ئالۇرسەن لاپ سۆز بىلەن،
مۇگداشقىلى چولام يوقتۇر داپ يۈز بىلەن...

* * *

سەۋرى تۈگەپ بۆلدى سۆزنى تۇتى قايناپ،
يانا ساتتى سەپسەتىنى تىلىن چايناپ:

گۈلگە بارچە قۇش بولالماس مەندەك ئاشىق،
ئاشىقلىقنىڭ شەرتى ئەۋۋەل بولۇش سادىق.

قىزىل گۈلدىن يېتىپ نېمەت لەززەت كەلگەي،
تارتقان جاپا-زەخمەت مەندىن كۆتىرىلگەي.

نەركەس كەبى ھاياسىزغا كۆڭلۈم چۈشمەس،
خىيالىمغا كۆڭلى قارا لالە كەچمەس!

ئىككى يۈزلۈك، ئالتە تىللىق گۈل سۆسەنگە
بەرمەي كۆڭۈل، قىلدىم ئىجاز ياسىمەنگە.

يۇغۇرۇلغان گۈلنىڭ مېھرى بىلەن زاتىم،
ئۇسىز ماڭا، بەس، ئۆلۈمدۇر بۇ ھاياتىم.

بارچە گۈلنىڭ تاجىسىدۇر مېنىڭ يارىم،
ئاڭا جۈپتۈر نامىم، خاستۇر ئىختىيارىم.

بولسا ھاجەت راست كېچۈرمەن مالۇ-جاندىن،
كەچمىگەيمەن زادى باغدىن، گۈل جانانىدىن.

جانان ئۈچۈن ئەزىز جاننى قىلىپ قۇربان،
گۈل ۋەسلىگە يەتسەم قالماس مەندە ئارمان.

چۆلدە مالنى باقسا چوپان تاياق بىلەن،
ئىنچۇر قايماق مال باقمىغان ئاياق بىلەن.

خالايىق — مال، ھەقىقەت شۇ، ئەمىر — چوپان،
ھوشيار مالاي بەگ رەنجىگە ياپقاي چاپان.

خانىدانغا كېلۇر كۆندە ھەر خىل مېھمان،
بىرى قۇتلاپ، بىرى ماختار، كۆلەر مىزبان.

بۇ ئەدەپنى خوپ ئۆگەندىم سۆخەنچىدىن،
سۆخەنچىلەر تاپۇر لەززەت زەر خونچىدىن.

خوشامەت سۆز يوررۇتقۇسى مىنەلەرنى،
ھەتتا دىلدىن يوق ئەتكۈسى كىنەلەرنى.

ئاچچىق سۆزدىن قاچار كۆلكە ئوچۇق يۈزدىن،
ئەل ئېيتىدۇ: تاش ئېرىگەي تاتلىق سۆزدىن.

شۇڭا راھەت دەرۋازىسى ماڭا ئوچۇق،
تۆرەم ئۈچۈن بۇرچۇم — بولۇش بىر ئاۋۇنچۇق.

دەيدۇ قاغا: بالام ئاپپاق، كىرپە: يۇمشاق،
بۇ — ھەقىقەت، يۇم ئاغزىڭنى. بولما شاقشاق.

—ئۇقمىدىڭمۇ زەرنىڭ بولۇر زەرچە نەرقى،
ئەلمىساقتىن شاھ-گادايىنىڭ بولۇر پەرقى.

دەيدۇ كىشى پۇلى يوقنىڭ كېپى توڭدۇر،
يەنە باركى، چوڭنىڭ خۇلقى يانا چوڭدۇر.

ۋاپا دەيسەن، مەندىن ئۆگەن سەن ۋاپانى،
ئېيتساڭ ئالقىش كۆرمىگەيسەن ھېچ جاپانى.

قىل دىگەننى قىلماي ئىبلىس بولدى مەلئۇن،
ھەمدۇ-سانا تەڭرىنىمۇ قىلۇر مەپتۇن.

ئۇپۇراتماي جاننى ساقلاش—ئاقىل ئىشى،
ئۆزگىنى دەپ باش قاتۇرار ئەخمەق كىشى.

ھەق سۆزلىسەڭ باشىڭ كېتۇر، ئەي ساددا دىل،
زورلۇق قىلىپ نوشىرۋان نام ئالدى "ئادىل".

سۇ كەلتۈرگەن خاردۇر، ئەزىز كوزا چاقان،
چۈنكى ئۇنىڭ خوشامەتكە تىلى چاققان.

ھېيتەم تۇتسا روزىنى ساق ئۇزۇن كۈندە،
روزا ئۇينار كۈلۈپ ھېيتنى توي-تۆكۈندە.

هاۋا بۇلۇت دىسە سەردار كۆزى چاڭقىپ،
خوشامەتچى ياغار يامغۇر دەيدۇ ھالقىپ.

بەزىلەرنىڭ ئۆتەر ئۆمرى يالغان سۆزلەپ،
ئۆز جىنىغا ئالتە كۇنلۇك راھەت كۆزلەپ.

گاھى قەللاپ ناھەق ئەيلەپ ئەل سۆزىنى،
نابۇت قىلۇر ئەل-يۇرتىنى ھەم ئۆزىنى.

سەپسەتچى كۆنمەس ئىشتا مۇشەققەتكە،
يوقنى بار دەپ كۆز يۇمغۇسى ھەقىقەتكە.

ئەل ھەمىشە ساختىپەزدىن قىلۇر پەرھىز،
قۇرۇق گەپكە ئۇنمىگەي گۈل باغدا ھەرگىز.

ۋىجدانلىق ئەر دائىم سۆيەر ئەل ئىشىنى،
ئەسلىگەي ئەل، ئەلگە كۆيگەن ھەركىشىنى.

ئازات كۆڭۈل بولغان كىشى خوشال ئىشلەر،
ئەركىن باغدا ھالال ئىشتىن ناۋات چىشلەر.

لاپچى لەبلەپ، قىلماي ئەمەل ھەپتە-ئايلاپ،
"پولو يىدىم" دەيدۇ يالغان بۇرۇت مايلاپ.

* * *

يوللۇق بىلەن باشلىدى سۆز بۇلبۇل ھەققىن:

— كۈلمىسەممۇ بولغۇدەك بەس، سەن ئەخمەققىن.

يالغانچى دەر ئۇياتماستىن ئاغرىقنى ساق،

دەيدۇ قارايۈز تەپتارتماي قارانى ئاق.

قارا يۈزلەر بۇرمىلىغاي توغرا سۆزنى،

يەتتە دەريا ئاقارتالماس قارا يۈزنى.

تويماس يالاپ يالاقچى، غاجىلاپ غالچا،

تېخى چۈشمەس قولىدىنمۇ تەخسە-خونچا.

ماختانچاقلار كىيسپ بۆزنى تاۋار دەيدۇ،

قارا كۆلنى سىراج ئەيلەپ ئىپار دەيدۇ.

تەييارتاپنىڭ ئەل ئىشىغا بېشى قاتار،

بەزمە دىسە داستىخاندا توغرى ياتار؛

كۆرسە نۇقسان، يوق دەپ دەرھال ئىتەك ياپار،

چېقىم ئۈچۈن ھاسا تۇتۇپ تونده چاپار.

*　*　*

ھەقىقەتنى ئاڭلاپ تۇتى ئۇيغا پاتتى،
ئۇزاق يىللىق ئادىتىدىن بېشى قاتتى.

چۈشەلمىدى ئۇزەڭگىدىن، چۈشۈپ ئاتتىن،
كېچەلمەيتتى زادى سۇنماس ئاش تاۋاقتىن.

*　*　*

بۇلبۇل سادا قىلدى، باغنى ئەجەپ كۆيلەپ،
كۈلدى غۇنچە بۇلبۇل ئۇچۇن ۋىسال ئەيلەپ.

بارچە قۇشلار بولدى زوقمەن ناۋاكۆيگە،
قىلدى پەرۋاز كەلتۈرۈپ ماس يېڭى كۈيگە.

1979 ـ يىل ئاۋغۇست، ئۈرۈمچى.

گۈل سۆيمىگەن كۆرسە ئازغان "گۈزەل يار" دەر،
قىزىلگۈلنى ئىلغىيالماي، تىكەن-خار دەر.

گۈلگە كىرەك تۇپراق، هاۋا، سۇۋە زىيا،
تۆت ئامىلسىز ياشنىيالماس باغدا گىيا.

باغۇ-بوستان بولماس ئەلسىز، گۈلسىز ئاۋات،
گۈل تىكەنسىز بولمىغاي، بۇ—ئاددى ساۋات.

چاهارباغدا بولسا بۇلبۇل قىنىپ سايرار،
قىلىپ پەرۋاز بولسا ئەركىن كۆڭلى يايرار.

كىشەنلەنگەن سەن قونداققا بولۇپ خۇشتار،
ئۇچالمايسەن هەم ئۇچۇشقا جايىڭمۇ تار.

دوراپ كەلدىڭ جان بىقىشقا ئامال ئەيلەپ،
خۇش ئاۋازنى هەسەت بىرلە قامال ئەيلەپ.

هەققىڭ يوقتۇر داغدام يولنى تارايتىشقا،
ئاقارغان يۈز-چىھرىلەرنى قارايتىشقا.

ئۈگۈت ساڭا: دوراش بىلەن ئۆتكۈزمە كۈن،
ئەجرى تارتماي تاپقىنىڭغا ئەمدى ئۆكۈن.

جىمى جاندار يۈزلىنىپ چوغ كۆكلەم پەسلىگە،
ياشارغاي جان يېتىپ دىلبەر - جانان ۋەسلىگە.
كەلدى نورۇز، كۈلدى غۇنچە، كۆڭۈل يايرىدى،
گۈل ئىشقىدا خەندان ئۇرۇپ بۇلبۇل سايرىدى.

پەلەك چەرخى بۇرالدى، گۈل چىمەنگە باقتى،
كېلىپ نورۇز جۇت چىللىنىڭ زەنجىرىن چاقتى؛
قاغجىرىغان جان تومۇردا يېڭى قان ئاقتى،
ۋىسال ئەيلەپ نورۇز مېھرى غۇنچىگە ياقتى.
كەلدى نورۇز، كۈلدى غۇنچە، كۆڭۈل يايرىدى،
گۈل ئىشقىدا خەندان ئۇرۇپ بۇلبۇل سايرىدى.

دىدى غۇنچە: نەۋ باھارىم - دىل خۇمارىم سەن،
شۇ ئالەمدە مەن ياراتقان ئەزىز يارىم سەن.
دىدى نورۇز: بوينۇمدىكى تىل تۇمارىم سەن،
جانىم پىدا ئەركىلىك ئۈچۈن، چۈنكى ئارىم سەن.
كەلدى نورۇز، كۈلدى غۇنچە، كۆڭۈل يايرىدى،
گۈل ئىشقىدا خەندان ئۇرۇپ بۇلبۇل سايرىدى.

دىدى نورۇز: كۈنۈم ئۆتمەس سەنسىز - ئاشناسىز،
غۇنچە يۈزۈڭنى كۆرمىسەم، يۈزۈم رەناسىز.

كەلدى نورۇز، كۆلدى غۇنچە

(تەرجىئى بەند)

كۆك قەرىدە تاك چولپىنى تۇغدى ـ پارلىدى،
كۆن لەشكىرى مەۋجۇداتنى تۈندىن ئايرىدى؛
يىل باھارنى تۆت پەسىلگە رەئىس سايلىدى،
تەبىئەتكە ھايات سۈيى كەلدى ـ يامرىدى.
كەلدى نورۇز، كۆلدى غۇنچە، كۆڭۈل يايرىدى،
گۈل ئىشقىدا خەندان ئۇرۇپ بۇلبۇل سايرىدى.

قويدى قەدەم كۈن ھەمەلگە قارنى پوش ـ پوشلاپ،
كۆك مۇز ئېرىپ، كەتتى ئەگىز رەزگىنى باشلاپ؛
كىيدى زېمىن يېڭى ئېگىن جەندىنى تاشلاپ،
سېخى بولسا باھار رىزقى كېلۇر قوش ـ قوشلاپ.
كەلدى نورۇز، كۆلدى غۇنچە، كۆڭۈل يايرىدى،
گۈل ئىشقىدا خەندان ئۇرۇپ بۇلبۇل سايرىدى.

قاخشال گىيا ئارام ئايدا ياندى ئەسلىگە،
خوشال كۆكلەم چىمەن تولغاي كۆركى ـ ھۆسنىگە؛

ئەسسالام!

باقتى قۇتلاپ بارچە شەيدا يارجاھانىنىڭ چېھرىگە،
چۆمدى يايراپ غېرىپ جانلار گۈل سەنەمنىڭ مېھرىگە؛
يەتتى قوشلاپ ئەجرى چەككەن مۇھەببەتنىڭ بەھرىگە،
ئاقتى رەخمەت پاك لەۋزىدىن پاساھەتنىڭ مېھرىگە.

يارغا مەپتۇن جەڭچى يىللار ئۆتتى ئوتتۇز تىكىلىپ،
ئاي بولۇپ خىزمەتچى تازىم قىلدى توققۇز ئېگىلىپ؛
ماڭدىمىدىن ئۈندى گۆھەر، يەرگە "يۇلتۇز" ئېكىلىپ،
لۇتپىدىن مىندى خالايىق سائادەتنىڭ بەدرىگە*.

قويسا دىلبەر شۇنچە قەدەم گۈزەللىك تىز پۈكمەكتە،
يېڭى، رەڭدار لىباس بىرلە مىنۇت-سائەت ئۆتمەكتە.
كۈلسە بېقىپ يار يەنە بىر دەپ ئاشقلار كۈتمەكتە،
خۇش كۆيىگە مۇنتەزىر ئەل يەتتى يارنىڭ قەدرىگە.

چاپتى ئارزۇ كىيىگى شوخ ھۆر كۆكۈل بوستانىدا،
توختىماس يەتمەي نىشانغا پەللىنىڭ ئاستانىدا.

* بەدرە — ئون تۆت كۈنلۈك ئاي، تولۇن ئاي.

دىدى غۇنچە: نورۇز كەلمەي ھايات مەناسىز،
جېنىم سەندە، بولمىساڭ گەر جانىم پاناسىز.
كەلدى نورۇز، كۈلدى غۇنچە، كۆككۆل يايرىدى،
گۈل ئىشقىدا خەندان ئۇرۇپ بۇلبۇل سايرىدى.

گۈزەل ئىسمىڭ راست يېزىلغان نورۇز ئېتىمغا،
مېھرۇ-ئىشقىڭ چىڭ ئورنىغان يۈرەك قېتىمغا؛
تۇرقۇ-خۇلقۇڭ ئەجەپ ياققان ئەقلۇ دىتىمغا،
مەڭگۈ ئۆچمەس ئوت تۇتاشقان جىسمۇ زاتىمغا.
كەلدى نورۇز، كۈلدى غۇنچە، كۆككۆل يايرىدى،
گۈل ئىشقىدا خەندان ئۇرۇپ بۇلبۇل سايرىدى.

نورۇز ئۇقۇپ كەلدى ناخشا — "ھاي-ھاي ئۆلەن" ۋاي،
غۇنچە ئۇتقاشتەك ياساندى، تاڭ قالدى كۈن-ئاي.
چالدى زامان شادىيانغا ناغرا ھەم سۇناي،
چۈشتى بارچە ھۆر بەزمىگە تۇتۇشۇپ قەن چاي.
كەلدى نورۇز، كۈلدى غۇنچە، كۆككۆل يايرىدى،
گۈل ئىشقىدا خەندان ئۇرۇپ بۇلبۇل سايرىدى.

1979 - يىل، ئۈرۈمچى.

ئاندىن - مۇندىن

(بەش پارچە)

باھار ئىشتىياقى

مەرھابا، ئەي، گۈل باھارىم كەلدىڭمۇ سەن،
ئۈمىت باغلاپ كۈتكىنىمنى بىلدىڭمۇ سەن؛
دائىم كۈلۈپ ئاچساڭ چىراي بارچە كۈلەر،
دەپسەن ماڭا: ۋىسالىمدىن كۈلدۈڭمۇ سەن؟

ئاتىڭ ئۇدۇل كۆكسۈمگە كۆز نەيزىسىنى،
ئاھ، جان دىسەم، سۇردۇڭ كۆڭۈل پەيزىسىنى.
كۈندە جانىڭ چىچەكلىسۇن دىسەڭ جانان،
شەرۋەت بىلەن تولدۇر تېنىم ھەۋزىسىنى.

نەۋ باھارغا بولدى چىمەن تاقتى تاق،
گۈل چىمەنىڭ كۆڭلى قانسۇن باغرىڭنى ياق.
سائادەتتىن ياغدۇرۇپ نۇر دىلكەشىڭگە،
ئەي، گۈل باھار ھەمدەم بولۇپ ھالىمغا باق!

بولسا شائىر ھەممە، كۆيلەپ يارنى مىڭ داستاندا،
قىلسا ھەم قانچە تەشەككۈر تېخى ئازدۇر پەخرىگە.

ئەسسالام! بەختىم، قۇۋانچىم يار تۇتۇپ قولۇڭنى مەن،
جان تىكىپ ماڭدىم ئۇنۇتماي سوگدىشىپ يولۇڭنى مەن.
بولسا جەننەت ھۆرى نازلىق بەرمىدىم كۆڭلۈمنى مەن،
يۈرىگىم، ئىشقىم-گۇۋاھىم، جان پىدادۇر ئەمرىگە.

1979 - يىل 25 - سېنتەبىر، ئۈرۈمچى.

پاپدا چىقماس سۆيمىسە قىز سۆيگىنىڭدىن،
چۆرگىلەپ سەن پەرۋانىدەك كۆيگىنىڭدىن؛
"ئەي پەلەك" دەپ داتلىساڭمۇ، زوۋان چىقماس،
ھاياتىڭدىن بىپەرۋا ئۇ ئۆيگىنىڭدىن.

كۆڭلى قارا

بەزى مەخلۇق يار-دوستىغا تۇزاق بولۇر،
تۆھمەت بىلەن ئوت يېقىشقا قوۋزاق بولۇر؛
يامانلىقتىن ئۆزگە ئەمەل ئۇنىڭغا يات،
گۇناسىزنى كۆيدۈرۈشكە دوزاق بولۇر.

ھەقىقەتنىڭ دۈشمىنى كىم؟ — كۆڭلى قارا —
ئىش-ئەمەلى پىتنە تېرىش ئەل-يۇرت ئارا؛
بىرەر مەزگىل تاپقاي بازار ھايانكەشتەك،
ياتار جايى بولغاي ھامان تەھتى سەرا.

......

تاڭ سۇلتانى كەڭ ئۇپۇقتا باشاق ئاتتى،
گۈگۈن شامى چىراغپايدىن موللاق ئاتتى.
يورۇق كۈنگە رەقىپ بولغان كۆڭلى قارا،
يوقالسۇن دەپ، بارچە قايناپ قوشاق قاتتى.

ئۆمۈرنىڭ قىممىتى

بىلىمسىزدە بىرلىك بولماس، دەيدۇ رەنا،
ھەم ئەقىلسىز ئىجتىھاتتىن چىقماس مەنا.
دىلىڭ سادىق، بىلىڭ مەھكەم بولسا ئەگەر،
پەيتىنى بىل، بولغاي بىلىم گۈلى رەنا.

چىن بىلىمنى كىم تېپىپتۇ تار ھوجرىدىن؟
تاپتى مەھمۇت ھەم ناۋايى ئىش ئەجرىدىن.
كۆتمىگەي كۈن-ئاي ھېچقاچان قول قوشتۇرۇپ،
ئۆتسە ئۆمۈر كۆيگەي يۈرەك ياش ھىجرىدىن.

قايسى گالۋاڭ كۈنگە قارشى شام ياققۇسى،
قايسى مەرگەن كۆككە ئوقنى بوش ئاتقۇسى.
زېھىن كۆزىدە باقمىسا كىم ئۆمرىدە،
جاھالەتنىڭ دەرياسىدا شۇ ئاققۇسى.

دوستۇمغا!

شەددات كەبى نامۇنەڭگە بولما ھېرىس،
ھالال يىسەڭ سىڭۇر تەنگە ھەتتا جىرىس.
چوڭ ئىمتىھان—خەلقىڭ ئۈچۈن قۇللۇق قىلىش،
يۇرت قەدرىگە يەتكەننى ئەل ئەتكەي ئەزىز.

تاپ يولۇڭنى، ئەي يىگىت

بىكەتتە كوڭكا كۈتۈپ تۇراتتىم،
ئەل ئىچىدىن بىر يىگىت ئۇچراتتىم؛
ئەتەي سۆزۈمگە ئۇنى قاراتتىم،
باغرىم ئىزىلگەچ دۇردانىلەرگە.

ئەي بەرنا يىگىت، سۆزگە قۇلاق سال،
ساڭا قويغۇم بار بىر-ئىككى سوئال:
هاياتلىق ئۈچۈن يوقمۇ چىن ئامال،
خۇشتار بولامسەن ۋەيرانىلەرگە؟

چىچەك گەجگىدە، ئەپتىڭمۇ سەۋدا،
قولدا بوتۇلكا، تۇساپسەن يولدا؛
سەن نەدە بولساڭ شۇ يەردە جودا،
چۆپقەت بولامسەن مەيخانىلەرگە؟

تۈندە ياتمايسەن "تانسا" دەپ سەكلەپ،
كۈندۈزى بىكار يۈرىسەن لەيلەپ،

ماۋزۇسىز

كۆرمىسەممۇ مەيلى راھەت ئۆمرۇمدە مەن،
جانانىمغا تىلەي ئەزگۈ كۆڭلۇمدە مەن.
يەتسە قۇربىم ياسار ئىدىم يارغا جەننەت،
تۈزۈپ بەزمە، ساقى بولاي كۆكسۈمدە مەن.

1980 ـ يىل فېۋرال، ئۈرۈمچى.

شەيتان سۆزىگە سالما قۇلاقنى،
ئىچسەڭ سۈيىنى بۇزما بۇلاقنى؛
تۇزەت ئەپتىڭنى، يىرتقىن قۇراقنى،
دىلكەش بولمىغىل مەستانىلەرگە.

نادانلىغىڭدىن چۈشمە تۇزاققا،
كۆڭلۈڭنى بەرمە لەيلىقازاققا؛
بۇرنۇڭنى كۆرمەي، باققىن ئۇزاققا،
يولنى توغرىلاپ نىشانىلەرگە.

تەبىئەت ئۆزى سىخلىق قىلماس،
قۇرۇق تىلەكتىن ھوسۇل تىپىلماس؛
تەلمۈرسەڭ ھايات كۆزىگە ئىلماس،
قارا كۈرەشچان مەردانىلەرگە!

نومۇسنى ساقلا غەۋغا ئىچىدە،
تارتقىل تىلىڭنى ئوغا ئىچىدە؛
بى نەزەر بولغىل "سوغا" ئىچىدە،
ئەمدى ئىشەنمە ئەپسانىلەرگە!

ئاچتى كەڭ قۇچاق ساڭا زامانە،
ھۈنەر باغىدا قىلغىن سەيلانە؛

ياماندىن قورقۇپ يۇۋاشنى چەيلەپ،
بىشەم بولامسەن يارانىلەرگە؟

ئىككى نان تاپساڭ بىرنى داپ چالدىڭ،
كىشى ھەققىغە قىيا كۆز سالدىڭ؛
بىكار تەلەپ دەپ يۇرتتا نام ئالدىڭ،
"مېھمان" بولامسەن زىندانىلەرگە؟

ھەقنى-ۋىجداننى ئىختىيار ئەتمەي،
ئىلمۇ-ھۈنەرنى دىلغا يار ئەتمەي؛
يۇرتۇڭنى قايتا گۈل دىيار ئەتمەي،
قەدەم قويامسەن گۈمرانىلەرگە؟

ھۇشۇڭنى تاپقىل، ئەي، يىگىت-ئوغلان،
تەقدىرنى ئوڭشا، غەپلەتتىن ئويغان،
ياشلىق چېغىڭدا چېلىشقا ئاتلان،
بولمىغىل ئۇلپەت سەرسانىلەرگە!

ئاناڭ دىلىدىن مۇھەببەت ئاققان،
سېنى بالام دەپ باغرىغا ياققان؛
تەشنا تۇرۇپمۇ شەرۋەتتە باققان،
توپا چاچمىغىن غەمخانىلەرگە.

روناق تاپقىن رەنا قىز

كۆزۈڭ ئاھۇكۆز، قارا قاشلىرىڭ،
جاننى ئالاتتى بىر قاراشلىرىڭ،
ئامان بولسۇن دەپ ئەزىز باشلىرىڭ،
بارچە تىلەيتتى، گۈزەل جانان قىز.

مەڭزىڭ ئاناردەك، لېۋىڭ جىنەستە،
چىشلىرىڭ ئۈنچە، ئاغزىڭ گۈل پىستە،
چاچلىرىڭ سۇمبۇل قىرىق تال ـ دەستە،
جانلار تەسەددۇق ئىدى، رەيھان قىز.

بويلىرىڭ زىبا، بەئەينى شەمشاد،
ساڭا شەيدادى مىڭلىغان پەرھاد،
بولدى خۇلقۇڭدىن ئەلنىڭ دىلى شاد،
ئەردەم بابىدا ئىدىڭ جەۋلان قىز.

قولۇڭدا كىتاپ كۆزلەپ يىراقنى،
تۇنلەپ ئوقۇيتتىڭ پەرلەپ چىراقنى،

گۈلدەك جامالىڭ بولۇر نۇرانە،
سەنمۇ يېتەرسەن كاشانىلەرگە!

1980 - يىل ئۆكتەبىر، ئۈرۈمچى.

ناممۇ قازاندىڭ "ئايال لوكچەك" دەپ،
سەتلىدى شەيتان تېخى "شەپشەك" دەپ،
ئوگشالمىدىڭ ھېچ شۇنچە تەستەك يەپ،
سېنى بۇلغىدى "چالا مەيدان" قىز.

ئىپلاس ھايات دەپ تۇغۇلغانمىدىڭ؟
ئويناپ-كۇلۇشكە چوڭ بولغانمىدىڭ؟
"بېيت" يادلاشقا ئوقۇغانمىدىڭ؟
جاھىل قەستىگە، بولما نادان قىز!

قارا جاھانغا، پەندە ئۈزغانغا،
بويۇيتۇرۇقنى چېقىپ بۇزغانغا،
ياشلىق دەۋرىگە لەۋھە يازغانغا،
شۇلارمۇ سەندەك تىرىك ئىنسان قىز!

بىلىم—قۇۋۋەتتۇر، سائادەت ياسار،
ئۆگەن ئەجداتتىن، بولغىل ئىز باسار؛
تاپساڭ يولۇڭنى، سېنى كىم توسار؟
ياشلىق—غەنىمەت دەپ بىل چەندان قىز!

بىلىم باغچىسى قۇرۇپ يايرا قىز،
ھۇنەردە بۇلبۇل بولۇپ سايرا قىز،

ئادانغا تەگلەپ قەلەم- ياراقنى،
بىلىم باغىدا قىلدىڭ سەيلان قىز.

سۈت بەرگەن ئاناڭ غەمدىن بوش ئىدى،
ئاسراپ چوڭ قىلغان ئاتاڭ خوش ئىدى،
ئەلنىڭ ئالقىشى ساڭا قوش ئىدى،
ئۇچماقچى بولغان تاقاپ پەيكان قىز.

بىردىن ئۆزگىرىپ ئوقۇشتىن تەزدىڭ،
بىشىڭ تۆرىگەن ئەگرى يول كەزدىڭ،
غەمخور ئاناڭنىڭ باغرىنى ئەزدىڭ،
تويۇق كوچىغا كىرىپ قالغان قىز.

ئويۇن- تاماشا ئوقىتىڭ بولدى،
كۆلدەك جامالىڭ قويۇندا سولدى،
ئوتلۇق دىلىڭغا دەرت- ئەلەم تولدى،
گاڭگىراپ ئەقلىڭ بولدى ھەيران قىز.

قالمىدى ئەسەر ئاردىن يۈزۈڭدە،
ھىرىس ئويىندى جادۇ كۆزۈڭدە،
قالماي پاساھەت قىلمىش سۆزۈڭدە،
قانات- قۇيرۇقسىز يەردە "تەيران" قىز.

پۈتمىگەن شېئىر

"ئىلى" نامىڭنى كۆپ كۆردۈم
ئۇلۇغ مەھمۇت كىتاۋىدىن.
كۆرۈش ئارزۇسىدا يۈردۈم،
دولقۇنۇڭ خىتاۋىدىن.

* * *

ئاۋار، ئۈيسۈن، چىگىل، ياغما،
كۆپ ئىز قالدۇردى بوزلۇقتا.
ئېرەم باغىمۇ تاڭ قالغان،
خىجىل بولغاچقا ئۈزلۇقتا.

تېكەس ساي، كۆك دالا، يۇلتۇز،
ئىچۇر سەندىن ھايات سۈيى.
بويۇڭدا مەلىلەر "يۈز - يۈز"،
سېنىڭ ۋەسپىڭدە خۇش كۈيى.

ئالپ ئەرتوڭا ئوغلانىڭ،
يېشىل ۋادەڭدە ئات سالغان.

يۇرتۇڭ چىمەندۇر، ئەركىن يايلا قىز،
قايتا ئېچىلسۇن يۈزۈڭ خەندان قىز!

1980 – يىل ئۆكتەبىر، ئۈرۈمچى.

تىمۇچىن پۇشتىدىن تۇغلۇق
سۇرۇپتۇ بىر مەھەل دەۋران.
كېلىپ چىيەنلۇڭ دىگەن: يوللۇق،
قىلۇرمەن دائىما جەۋلان.

تېرىپ بۇغدايىنى خار بولغان
"تارانچى" دەرتتە ئاھ ئۇرغان.
قوشاقچى سادىرىك—پەلۋان،
چىقىپ گۇندىغا لوم ئۇرغان.

يەنە ئۇگشالىمىدى ئالەم،
بېشىگدا ئوينىدى چوقماق.
بىراق، ئالەم بولۇپ مالەم،
بۇلۇتنى ياردى نۇر چاقماق.

كى دەردىگگە داۋا ئىزلەپ،
ئىسىل پەرزەندىك ئەخمەتجان؛
كاپالەتلىك بەخت كۈزلەپ،
ساگا بولدى تەسەددۇق جان...

* * *

گۈزەل ھۆسنۈگدە چاقناپ نۇر،
كۆگۈل يورۇدى نۇرانە.

"قاش" سۇ دېگەن ئېرماغىڭ،
بېكە قىز — "قاز"دىن نام ئالغان.

چىقىش بىلەن پېتىش ياققا،
بولۇپ رىشتە تۇران تۈزدە.
كىتاندىن تاكى ئىراققا
يۈرەر كارۋان ئايار - كۈزدە.

بولۇپ كەز ئەلچى جاڭ چيەنمۇ
ھەۋەس قىلغان قول ئاتىڭغا.
قاغان تەختىدە شۇەنزاڭمۇ
ئېغىز تەككەن شارابىڭغا.

يولۇغ چۈسەي ساياھەتتە،
ئوقۇغان شەنىڭگە داستان.
يەنە رۇبرۇك زىيارەتتە،
سېنى دەپتۇ ئەجەپ بوستان.

چېچەپ خۇشبۇي گۈلزارىڭدا
يۈسۈپ سەككاكى دەرس بەرگەن.
تۇغۇلۇپ چوڭ گۈزەرىڭدە
بىلال نەزمىدىن سەپ تۈزگەن.

قاش*

ئۇرۇمچىدىن ئەل-يۇرت كېزىپ كەلدۇق قاشقا،
قەلەمكەشلەر توپ بولۇشۇپ قوناق ئاشقا.

* * *

قاشنىڭ بويى بۇ دۇنيادا جەننەت ئىكەن،
پۇتكۈل ئىلى ۋادىسىگە زىننەت ئىكەن.

قاشنىڭ سۈيى بارچە سۇدىن سۈزۈك ئىكەن،
قاشنىڭ ئېلى بىر بىرىدىن تۈزۈك ئىكەن.

سۈزۈك قاشتەك، قاش قىزلىرى ئىشچان ئىكەن،
قەلبىگە كىر قوندۇرمىغان پاك جان ئىكەن.

ئەر-ئوغلانى ئىرغاي كەبى مەھكەم ئىكەن،
ئەمگەك سۆيەر ئەل ئىچىدە كۆركەم ئىكەن.

---

* قاش — ئىلى قازاق ئاپتونوم ئوبلاستىدىكى بىر جاي.

كۆيۈپ ئىشقىڭدا مەس بۇلبۇل،
سەھەر ئەيلەيدۇ تەرانە.

* * *

يۇگۇردى قان چىرايىڭغا
قىزىل تاڭ ئاپتاۋىدىن.
يازايكى نەزمە نامىڭغا
ئانا يۇرتۇم خىتاۋىدىن...

1982 ـ يىل ئىيۇن، غۇلجا.

سالام، كونەس ئېلى!

سالام، قارداش-قېرىنداش كونەس ئېلى،
قوياش كەبى نۇرلانغان كونەش ئېلى.
ئۇزاقتىن كۆپ كۆرمەكنى ئارزۇلىغان،
ئاشىق ئوغلۇڭ كەلدى، ئەي، دىلكەش ئېلى.

تا ئەزەلدىن تەڭرىنىڭ* كۆزىدۇرسەن،
تۇران تۇزدە جەننەتنىڭ ئۆزىدۇرسەن.
تارىخلاردا سەييالار سۆزىدۇرسەن،
بىر ئاتادىن تۆرەلگەن تۇردەش ئېلى.

تارىم بىلەن جۇڭغارنىڭ تۇگۇنى سەن،
ئۇزاق يۇرەر كارۋاننىڭ چۇشكۇنى سەن،
جاھان ئارا گۇلزارلار گۇلگۇنى سەن،
ئاق نىيەتلىك ئادەمگە سىرداش ئېلى.

---

* تەڭرى — تەڭرى تېغى.

ئەل ـ ئايمغى ئىناق ـ كۆمەك ياشار ئىكەن،
مال ـ جانلىرى سايغا سىغماي يايلار ئىكەن.

دەستۇرخانى ھەر قوناققا ئېچىق ئىكەن،
بەركىتىدىن مېھمان يۈزى ئوچۇق ئىكەن.

قېمىزىنى تېتىپ كۆردۈم شەرۋەت ئىكەن،
ۋۇجۇدۇمغا كۈچ بەرگىنى ماي ـ ئەت ئىكەن.

قاش سۈيىدەك ھايات تاشقىن ـ قايناق ئىكەن،
قاش بويىدا ئۇيغۇر، قازاق ئىناق ئىكەن؛

ئەلمىساقتىن يۇرتداش بولۇپ ئۆتكەن ئىكەن،
قېرىنداشمىز دەپ دىلىغا پۈككەن ئىكەن.

* * *

قاشنىڭ ئېلى قاش سۈيىدەك قىلىۋر جەۋلان،
داغدام يولدا مەڭگۈ قايماي ئېتەر دەۋران!

1982 ـ يىل ئىيۇن، نىلقا.

ناخشا تېكىستلىرى

ئەجرى قىل

ـــ زەلىلىگە نەزىرە ("راك" مۇقامى III بۆلۈگى
"نۇسخا"نىڭ 1 ـ نەغمىسى ئۈچۈن)

كىمكى غەيرەت قىلسا ياشلىق ـــ مەۋسۇمى باھارىدىن،
تاپقۇسى ئەجرىنى ھەردەم ئەمگىكىدىن ـــ كارىدىن.

جانۇ ـ مانىنى بېغىشلاپ كۆزلىگەي ئەلنى ھامان،
كەچسە ئۇ شەخسى غەرەزدىن، نامۇنەگىنىڭ بارىدىن.

ئۇرغىسۇن جىسمىدا ساپ قانى چېلىشتا ھەرقاچان،
بولمىسا قاچقۇن سەپەردە، قىلچە يۇقماس ئارىدىن.

ھەر نە مۇشكۇل بولسىمۇ ھېچ زەررىچە بىلىنمىگەي،
ئەل ئۈچۈن تەر تۆكسە، ئۆزگەي ئەجرىنىڭ ئانارىدىن.

ئەل نەزەرىدىن ئېچىلغاي چىن يۇرەكلىك ئەر كۆزى،
بولسا چىن سۆز كەلگۈسى شان، ئەل سۆزى ـ ئەپكارىدىن.

1977 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

يېتەلمىگەچ ئىسكەندەر كۆپ ئۇسسىغان،
ئاقساق تۆمۈر ئۆتەلمەي جان قاخشىغان،
ئاتامانلار تۇمشۇقتا يەپ شوخشىغان،
مەن-مەن دېگەن باتۇرغا سەركەش ئېلى.

تاك جارىقتەك دانىشنى ياراتقان يۇرت،
ياغراق، ھاشىم كۈيىنى تاراتقان يۇرت،
گۈل ھۆسنىگە كۆپلەرنى قاراتقان يۇرت،
ئاقىن-ئەدىپ، ئەنچىگە ئىرداش ئېلى.

داڭقى چىققان پۇتكۈل ئەلگە كىر ئاتىڭ،
قارتايماپتۇ ماناپ دېگەن چال ئوزاتىڭ؛
چېلىش دېسە بارىنى سەن قولاتىڭ،
يۇرتۇمغا بولدۇڭ قاشقا-بويداش ئېلى.

مەنمۇ سېنى قەدەم جاي قىلاي دەيمەن،
گۈلزار-چىمەن ھۆسنۈڭگە توياي دەيمەن،
ئىپار كەبى بۇيۇڭنى پۇراي دەيمەن،
ئالغا كەتكەن يۇرتقا بول قۇرداش ئېلى.
كۆركەم ئېلىڭ، ئۆز ياشا، كۈنەس ئېلى،
بولسۇن سەندە تاماشا، كۈنەش ئېلى!

1982 - يىل ئىيۇل، كۈنەس.

چىنىقىپ ئۇشتا ـ كۆرەشتە ـ بىل ھاياتىنىڭ يولىنى،
ھەر قەدەمدە كەشپ قىل ھەم چارىنى ھەمىشە بىل.

ئەي ئوغۇل ـ قىز جەڭگىۋار تۇغنى كۆتەر، تېز ئالغا باس،
كۆيلىسەڭ زەپەرنى جەڭ دۇتارىنى ھەمىشە بىل.

ئەي پىداكار ـ جان كۆيەرلەر كۆز تىكىپ ئالغا قارا،
نەرە تارتىپ ئاتلىغىل ئۆرنەك بولۇپ جاھان ئارا.

1977 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

مەن

("راك" مۇقامى II چوڭ نەغمە — تەزى 3 ـ نەغمىسى ئۇچۇن)

بارلىغىمنى ئەلگە بەردىم ھەرقاچان ھەر چاغدا مەن،
ئەل ئۇچۇن جان تىكمىسەم گەر يۈز تۈمەن مىڭ داغدا مەن.

ئۆز كۆچۈمگە تايىنىپ چەكسەم جاپا راھەت ماڭا،
مېھنىتىمدىن مىۋە ھاسىل بولغۇسى دەپ باغدا مەن.

ئەگدۈرۈپ باش چۆلنى قىلدىم كەڭ ئېكىنزار ـ گۈلغىزار،
مۇز يېرىپ ئۆستەڭ ئېلىپ يايدىم غۇلاچ ھەم تاغدا مەن.

قوغدىماققا جان ئېلىمنى گاھى ئالسام گاھ قورال،
چەيلىگەيمەن شۇم رەقىپنى شۇ ئەزىز تۇپراقتا مەن.

1977 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

سازىم

("راك" مۇقامى III بۆلۈكى "نۇسخا" نىڭ 2 ـ نەغمىسى ئۈچۈن)

تىلغا كىرگەن خۇش ساتارىم نۇسخىدىن بەردى سادا،
بولدى جۆر سۆھبەتكە تەمبۇر ناخۇنە تەككەچ ئۇدا.

بوزلىدى قوبۇز، نىپىر ـ نەي، تەكتىگە چېكىلدى داپ،
بولدى ھەيران قۇمرى ـ بۇلبۇل، بولدى سەۋدا ئىشقىدا.

سازى يوق قۇلاققا خۇش ياقمايدۇ ساز ـ سازنىڭ ئىشى،
سازچى ئۆز بۇرچىنى جان دەپ ساز بىلەن قىلغاي ئادا.

قەن ـ ھەسەلدە ھەم تېپىلماس بۇ مۇقامنىڭ لەززىتى،
دىل ھوزۇرىدىن ئېچىلغاي ھەم بولۇر غەمدىن جۇدا.

نۇسخىدا ئىزھار بولۇپ راك، يەتتى كامالەتكە ساز،
بولدى سۆھبەت ئەھلى شەيدا، ۋەسپىدىن قىلدى نادا.

1977 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

بىل

("راك" مۇقامى II چوڭ نەغمە ـــ تەزى 2 ـ نەغمىسى ئۈچۈن)

ئەي، ئۆمۈرنىڭ ياشلىغى ـ باھارىنى ھەمىشە بىل،
ئۆتمىسۇن بىھۇدە ئۆمرۈڭ كارىنى ھەمىشە بىل؛

ئەل قەدرى

("راك" مۇقامى 3 ـ داستان ئۈچۈن)

ئەل قەدرىنى ئەلسىز بىلمەس،
ئەل ئىچىگە چۆكمەگۈنچە؛
ئەل بەختىنى كارسىز بىلمەس،
ئەل دەپ جاپا چەكمەگۈنچە.

ئەل دىمىگەن ئەلنى سۆيمەس،
ئەل ئىشىغا ھەرگىز كۆيمەس؛
ئەل رەنجىدىن قىلچە ئۆيمەس،
ھالال تەرىن توكمەگۈنچە.

ئەلنى ئاسراپ مەردۇ ـ مەردان،
ياتقان يېرى بولدى زىندان؛
ئەلگە قۇربان بولدى چەندان،
ئەلنى ئازات ئەتمەگۈنچە.

ئاسىلاردا يۈرەك بولماس،
بىگانىلەر يۆلەك بولماس؛
قۇرۇق ۋەدە كېرەك بولماس،
ئۆز جانىدىن كەچمەگۈنچە.

بەختىيار

("راك" مۇقامى 2 ـ داستان ئۇچۇن)

يوقسۇل ئىدى زۇلمەتتە چېكىپ زەخمەت، خار،
پەريات ئۇرۇپ غۇربەتتە، بۇردا نانغا زار؛
ئاسارەتنىڭ ئىلكىدە سانسىز گادالار
سەۋرى تۆگەپ، قوياشقا بولغان ئىنتىزار.

كۈنچىقىشتىن كۈن تۇغدى، چۈشتى شولىسى،
كەلدى باھار، قوغلاندى قىشنىڭ چىللىسى؛
ياشنىپ تاڭ نەقىشىدىن زېمىن چېھرىسى،
كۆلمىگەنگە ئۆمرىدە كۈلكە بولدى يار.

ئانا تۇپراق جانلىنىپ بولدى گۈل چىمەن،
بۇ چىمەندە رەيھانلار ئۈندى مىڭ تۈمەن،
يوقسۇل ـ گادا چىمەندىن بولدى بەھرىمەن،
جاندىن ئەزىزدۇر شۇڭا بۇ ئالتۇن دىيار.

ئېيتىپ يۈرەك سۆزىنى ئەركىن ھاۋادا،
مېھرى بىلەن سازەندە نەغمە ـ ناۋادا؛
ئايان بولدى رەققاسنىڭ زەۋقى سامادا،
چۈنكى كۆڭلى ئىچتى سۇ، بولۇپ بەختىيار.

1977 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

ئىپتىخارىم، شانىم سەن،
تىلدا داستانىم ۋەتەن.

پاسىۋانىڭ مەن بولاي،
كۆرەشتە قۇربانىڭ بولاي.

1979 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

باتۇر يارىم بار

تيانشاننىڭ ئۈستىدە،
باتۇر ئاتلىق يارىم بار.
يۈرىكىمنى تىڭشىسام،
شۇنىڭغا ئىختىيارىم بار.

يارىم سەپكە ماڭغاندا،
ئاق يول تىلەپ ئۇزاتتىم.
مەنمۇ ئىشلەپ زاۋۇتتا،
يېڭى رىكورد ياراتتىم.

ئۇنى ماھىر مەرگەن دەپ،
بېرىپتۇ شەرەپلىك نام.
بۇ خەۋەردىن خوش بولدى،
ئاتا ـ ئانام ھەم خوشنام.

توغرا يولدىن باتۇر يانماس،
كۆرەش قىلماي ھەم جىم ياتماس؛
مەنزىل ئىشسىز تىنىم تاپماس،
نىشانىغە يەتمەگۈنچە.

ئەل چاقىرسا سادا قىلغىن،
ئەلگە جاننى پىدا قىلغىن؛
ئەل بۇرچىنى ئادا قىلغىن، —
قەرزىڭ تۈگەل — پۈتمەگۈنچە.

1978 - يىل، ئۈرۈمچى.

ۋەتەن

كۆزۈمنىڭ قاراغى سەن،
كۆڭلۈمنىڭ چىراغى سەن؛
ئەقلىمنىڭ بۇلاغى سەن،
جان - دىلىستانىم ۋەتەن.

بۇلبۇل شەيدايىڭ بولاي،
جەڭچى پىدايىڭ بولاي.

ھاياتلىق ماكانىم سەن،
بەختىيارلىق كانىم سەن؛

ئاغزى هاك قالسۇن

(لەپەر)

قىز: يارىمنىڭ ئېتى ئۇلغار،
ئىش ـ ئەمگەكتە قايناپدۇ.

يىگىت: گۈل باھارنى بىركۆرسەم،
يۈرەكلىرىم ئوينايدۇ.

قىز: گۈلۈمنى قىساي دەيسىز،
ۋەدىدە تۇرالامسىز؟

يىگىت: بولسام تاغدا مەن پەرھات،
سىز شىرىن بولالامسىز؟

قىز: ئېرىق چېپىپ ئېتىزغا،
گۈلۈم سۇغا بەك تەشنا.

يىگىت: گۈل كۆكۈلنى ئاچمىسا،
كىم بولار ئاڭا ئاشنا!

قىز: گۈلزاردىكى رەيھانغا،
كىمنىڭ كۆزى چۈشمەيدۇ؟

ئۇتۇق بىلەن كەل يارىم،
كۆتتۇم يولۇڭغا قاراپ.
بۇلبۇل مەسەل تىلىمدا
تۇتىمەن شېرىن "شاراپ".

1980 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

گۈلۈم

گۈل دېگەننىڭ گۈلى سەن،
قىزىل ئانار ئۆزى سەن.
ناخشىچىنى سايراتقان،
يۈرەكتىكى سۆزى سەن.

باققا كىرىپ گۈل ئۈزدۈم،
گۈل ۋەسلىگە مەن تەشنا.
كۆڭۈلنى گۈل ئاچمىسا،
كىم بولۇر ئاڭا ئاشنا.

سەن قىزىل گۈل، مەن بۇلبۇل،
باغدا سەيلان يۈرگەندە.
ئاي بىلەن كۈن گۇۋادۇر،
ساڭا ۋەدە بەرگەندە.

1980 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

ئمن تۇرسۇن

هەۋەس

(شېئىرلار)

مەسئۇل مۇھەررىر: ياسىن هاۋازى

مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى

شىنخۇا كىتاپخانىسى تەرىپىدىن تارقىتىلدۇ

مىللەتلەر باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى

1985 ـ يىل 2 ـ ئايدا 1 ـ قېتىم نەشر قىلىندى

1985 ـ يىل 2 ـ ئايدا بېيجىڭدا 1 ـ قېتىم بېسىلدى

قاتتىق مۇقاۋىلىغىنىنىڭ باھاسى: 1.15 يۈەن

ئاددى مۇقاۋىلىغىنىنىڭ باھاسى: 0.51 يۈەن

يىگىت: ئەقىدىلىك يۈرەكتىن
يارنىڭ ئوتى ئۆچمەيدۇ.

قىز يىگىت: گۈل ئىشقىدا ناخشا ئېيتساق،
بۇلبۇللارمۇ تاڭ قالسۇن.
قول تۇتۇشۇپ بىز ماڭساق،
ھورۇن ئاغزى ھاڭ قالسۇن!
1980 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

يار ـ يار

(لەپەر)

قىز: تولا قاراپ يولۇڭغا كۆز تالمىدى، يار ـ يار،
يىگىت: قولۇڭ تۇتماي يۈرەكىم ھىچ قانمىدى، يار ـ يار.
قىز: مۇھەببىتىڭ يۈرەكتە يالقۇنلىدى، يار ـ يار،
يىگىت: ھىسسىياتىم سۆزۈڭدىن دولقۇنلىدى، يار ـ يار.
قىز: ئىشچانلىغىڭ ھەممىگە بەك ياقىدۇ، يار ـ يار،
يىگىت: ئىشقا ئەپچىل قولۇڭدىن گۈل ياغىدۇ، يار ـ يار.
قىز: مەرۋايىتتەك تەرىڭدىن گۆھەر ئۈندى، يار ـ يار،
يىگىت: پاختىزاردا سىياقىڭ گۈل كۆرۈندى، يار ـ يار.
قىز: ئىجات قىلىپ ھۈنەردە يول باشلىغان، يار ـ يار،
يىگىت: ئەلاچى دەپ خالايىق ئالقىشلىغان، يار ـ يار.
1980 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

向　往

（诗集）

（维吾尔文）

伊明·吐尔逊著

责任编辑：亚森·阿瓦孜

民族出版社出版　新华书店发行

民族印刷厂印刷

开本：787×1092毫米　1/32　印张：5 1/8

1985年2月第1版

1985年2月北京第1次印刷

精装印数：0001—500册　定价：1.15元

平装印数：0001—3,500册　定价：0.51元

书号：M10049(4)178